

Fond za humanitarno pravo - Kosovo
dokumentovanje i pamćenje

Fondi për të Drejtën Humanitare - Kosovë
Dokumentimi dhe Kujtesa

Humanitarian Law Center - Kosovo
Documentation and Memory

Situata e sigurisë në Mitrovicë/Mitrovica

gjatë periudhës dhjetor 2008 - janar 2009

Raport i FDH – Kosovë

Bezbednosna situacija u Mitrovici/Mitrovicë

u periodu decembar 2008. – januar 2009.

Izveštaj FHP – Kosovo

Security situation in Mitrovicë/Mitrovica

during the period December 2008
and January 2009

Report by HLC – Kosovo

European Union

European Commission Liaison Office

Organization for Security and
Co-operation in Europe
High Commissioner on National Minorities

Situata e sigurisë në Mitrovicë/Mitrovica

gjatë periudhës dhjetor 2008 - janar 2009

Raport i FDH – Kosovë

Edicioni: Nën thjerrëz

Përmbajtja

Historiku	7
Përmbledhje	7
1. Situata e përgjithshme e sigurisë në Mitrovicën e veriut/Mitrovicë	9
2. Incidentet e dyshuara si të motivuara etnikisht në Mitrovicë/Mitrovica, gjatë periudhës dhjetor 2008 - janar 2009	11
3. Drejtësia dhe Siguria	14
4. Problemet e përditshme jetësore	17
5. Pasojat e vakuumit institucional në Mitrovicën e veriut/Mitrovica	19
Korniza Ligjore	26
Kushtetuta e Republikës së Kosovës	26
Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë	31

Promovimi i të Drejtave të Pakicave në Kosovë është projekt që financohet bashkërisht nga Unioni Evropian dhe OSBE - Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare. Projekti udhëhiqet nga Zyra Ndërlidhëse e Komisionit Evropian dhe OSBE - Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare. *Ky publikim është përgatitur me ndihmën e Unionit Evropian dhe Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare.*

Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi ekskluzive e Fondit për të Drejtën Humanitare - Kosovë dhe ajo nuk pasqyron pikëpamjet e Unionit Evropian ose Komisionerit të Lartë të OSBE-së për Pakicat Kombëtare.

Historiku

Për shkak të rritjes së numrit të incidenteve në Mitrovicën e veriut/Mitrovica në fund të dhjetorit të vitit 2008 dhe gjatë gjithë muajit janar të vitit 2009, hulumtuesit e FDH-Kosovë kryen një hulumtim në kuadër të përcjelljes sistematike të respektimit në praktikë të të drejtave të njeriut, posaçërisht të pikës (3)¹ të nenit 58 (që ka të bëjë me përgjegjësitë e shtetit) të Kapitullit të III të Kushtetutës së Kosovës dhe pikave (3.2) dhe (3.5)² të nenit 3 të Ligjit mbi Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë, me qëllim që të vlerësohet niveli i sigurisë në Mitrovicën veriore/Mitrovica, sikurse edhe shkaqet, pasojat dhe ndikimi i këtyre incidenteve në situatën e përgjithshme të sigurisë dhe jetën e përditshme të qytetarëve që jetojnë në këtë rajon. Për këtë qëllim, FDH-Kosovë ka zhvilluar 40 intervista me përfaqësuesit lokal të komunës, gjykatave, policisë, shoqërisë civile dhe qytetarët e të gjitha përkatësive etnike.

Përmbledhje

Bazuar në hulumtimin e zhvilluar, FDH-Kosovë konsideron se situata e sigurisë në Mitrovicën veriore /Mitrovica është e paqëndrueshme. Siguria e shtetit gjithmonë është e lidhur dhe varet nga funksionimi i institucioneve të tij, para së gjithash nga funksionimi efikas i policisë, prokurorisë, gjykatave, doganave si dhe autoriteteve tjera lokale. Policia e Kosovës (PK) është institucioni i vetëm kosovar që funksionon në pjesën veriore të Mitrovicës/Mitrovica. Stacioni i policisë në Mitrovicën veriore/Mitrovica bashkëpunon ngushtë me stacionin rajonal të policisë që gjendet në pjesën jugore të qytetit. Në rast incidentesh, ky stacion reagon së bashku me stacionin rajonal të policisë dhe policinë rajonale të EULEX-it.³ EULEX-i ende nuk është plotësisht operacional në gjithë Kosovën. Sfida e parë me të cilën u ballafaqua EULEX-i ishte shtrirja e misionit në gjithë territorin e Kosovës, duke përfshirë edhe prezencën e tij në dy vendkalimet kufitare, në kufirin veriore të Kosovës me Serbinë.

Duke u mbështetur në të dhënat e Policisë së Kosovës, FDH-Kosovë konstaton se gjatë periudhës 1 dhjetor 2008 - 31 janar 2009

1 Paragrafi (3) i nenit 58 (përgjegjësitë e shtetit) Kapitulli i III-të i Kushtetutës së Kosovës “Republika e Kosovës do të ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët mund t’u nënshtrohen kërcënimeve ose veprimeve diskriminuese, armiqësisë a dhunës, si rrjedhojë e identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor ose fetar”.

2 Paragrafët (3.2) dhe (3.5) të nenit të 3-të, Ligji mbi Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë “Republika e Kosovës ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët janë objekt i kërcënimit apo akteve të frikësimit, armiqësisë apo dhunës për shkak të identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Organet kompetente do të ndjekin penalisht, ashtu si përcaktohet me ligj, të gjithë ata që marrin pjesë në këto kërcënime apo në aktet e përshkruara në këtë paragraf.”
“(3.5) Republika e Kosovës mbron lirinë e lëvizjes dhe sigurinë e pjesëtarëve të komuniteteve në mbarë vendin.”

3 B.H. – zëdhënës i Policisë së Kosovës- Mitrovicë/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 13 janar 2009.

4 Raporti i OSBE-së, Sistemi Gjyqësor në Mitrovicë/Mitrovica, raport mujor –dhjetor 2008.

5 Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, neni 6.

6 V.G. serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009, V.I shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 13 shkurt 2009, H.M, boshnjak, Mitrovicë e veriut/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009, A.L., serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009.

7 *Ibid.*

8 R.M.-Zëvendëskryemnistër i Kosovës, Intervistë e FDH-Kosovë, 4 mars 2009.

në Kosovës kanë ndodhur gjithsej dyzet e dy (42) incidente për të cilat dyshohet se janë të motivuara etnikisht. Tridhjetë e dy (32) nga dyzet e dy incidentet e raportuara, që paraqet 76 për qind të numrit të përgjithshëm të incidenteve, ndodhën në Mitrovicë/Mitrovica.

Bëhet fjalë për incidente të ndryshme: hedhje e granatave të dorës, fyerje, lëndime trupore, shpërthime, zjarr-vënie, sulme me thikë, tentim-vrasje, dëmtime të pronës dhe të ngjashme. Ato janë raportuar nga qytetarët e të gjitha komuniteteve etnike. Policia e Kosovës është duke kryer hetime në lidhje me këto incidente, kurse ky proces po monitorohet nga afër prej vëzhguesve të EULEX-it.

Organet e drejtësisë, ku bëjnë pjesë Gjykata e Qarkut, Prokuroria e Qarkut, Gjykata Komunale, Prokuroria Komunale dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Mitrovicë/Mitrovica, nuk janë duke funksionuar nga 20 shkurti i vitit 2008. Atë ditë, Ministria e Drejtësisë së Serbisë mori nën kontroll gjykatat komunale dhe gjykatat për kundërvajtje në Leposaviq/Leposavič dhe Zubin Potok/Zubin Potok.⁴ Sipas të dhënave të cilat FDH-Kosovë i ka siguruar nga administrata e Gjykatës së Qarkut të Mitrovicës / Mitrovica, vlerësohet se gjatë vitit 2008 më shumë se 2.000 qytetarëve u është mohuar e drejta për qasje në organet e drejtësisë dhe gjykim të drejtë dhe brenda një afati të arsyeshëm kohor.⁵

Një tregues i ndikimit të fuqishëm të Republikës së Serbisë në veri të Kosovës është edhe fakti se Dinari serb është monedhë zyrtare në Kosovën veriore, e cila praktikisht është pjesë e sistemit monetar të Serbisë (sikurse edhe sistemi elektro-energjetik dhe ai i postë-telekomunikacionit).

Vakuumi institucional ka krijuar mundësi për kriminelët që t'i intensifikojnë aktivitetet e tyre ilegale, të papenguar nga askush. Ata merren lirisht me tregti ilegale dhe kontrabandë, duke garuar mes vete dhe duke mbjellë frikë tek qytetarët që jetojnë atje.⁶

Pjesëtarët e të gjitha komuniteteve: serbët, shqiptarët, boshnjakët, romët, ashkallitë dhe egjiptasit shprehin shqetësimin dhe frustrimin e tyre për shkak të situatës që mbretëron në Mitrovicën veriore/Mitrovica. Ata i bëjnë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe autoriteteve tjera që të ndërhyjnë urgjentisht dhe të vendosin sundimin e ligjit. Kërkojnë që kriminelët të largohen nga jeta e tyre dhe të

përmirësohet gjendja e sigurisë. Qytetarët nuk ndihen të sigurt të flenë në shtëpitë e tyre.⁷

Zyrtarët qeveritarë të Kosovës nuk janë të kënaqur me gjendjen ekzistuese në Mitrovicën veriore/Mitrovica dhe Kosovën veriore në përgjithësi. Ata pohojnë se nuk janë në pozitë që të marrin ndonjë veprim apo të bëjnë diçka pa mbështetjen e komunitetit ndërkombëtar, në radhë të parë pa mbështetje nga EULEX-i.⁸

Aktualisht, EULEX-i ka më shumë pushtet ekzekutiv në Mitrovicë/Mitrovica sesa që është planifikuar fillimisht me mandatin e tyre si mentor, mbikëqyrës dhe këshillues (MMK), por ata janë të sigurt se gjendja së shpejti do të normalizohet dhe se rrethanat do të ndryshojnë. Sipas mendimit të zyrtarëve të lartë të EULEX-it, Qeveria e Kosovës duhet të marrë vendime dhe të ndër marrë hapa në drejtim të rivendosjes së sundimit të ligjit dhe përmirësimit të situatës së përgjithshme të sigurisë në rajonin e Mitrovicës/Mitrovica, i cili përbëhet nga komunat e Leposaviqit/ Leposavić, Mitrovicës/Mitrovica, Skenderajt/Srbica, Vushtrrisë/ Vuçitrn, Zubin Potok/Zubin Potok dhe Zveçanit/Zvečan.

1. Situata e përgjithshme e sigurisë në Mitrovicën e veriut/Mitrovicë

Mungesa e autoritetit dhe institucioneve të Kosovës në veri kanë bërë të mundur forcimin e strukturave paralele, të cilat tani po funksionojnë në përputhje me ligjet serbe. Për pasojë, janë krijuar strukturat paralele të policisë,⁹ gjyqësisë,¹⁰ arsimit, shëndetësisë si dhe strukturat paralele komunale, të cilat po udhëheqin me jetën e përditshme në veri të Kosovës.

“Gjendja e sigurisë në Mitrovicën veriore është shumë e mirë duke pasur parasysh se aty kishte vakuum institucional për më shumë se një vit. Policia e Kosovës dhe strukturat paralele serbe të sigurisë nuk janë të mjaftueshme. Për më tepër, grupet e organizuara janë shumë të fuqishme dhe ia dalin t’i realizojnë qëllimet e veta.”

S.S- serb, qytetar i Mitrovicës veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 25 shkurt 2009

“Institucionet paralele serbe janë më të forta se kurdoherë më parë. Qeveria e Serbisë e ka shtuar mbështetjen për këto institu-

9 V.I- qytetar shqiptar i Mitrovicës Veriore/ Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 13 shkurt 2009, V.G.-qytetar serb- Mitrovicë e Veriut/ Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009, H.M, qytetar boshnjak- Mitrovicë e Veriut/ Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009.

10 Gjykatat paralele serbe të shkallës së parë veprojnë në pjesën veriore të Kosovës, para së gjithash për arsye politike. Ato vendosin vetëm për çështjet civile - K.B. – Kryetar i Gjykatës së Qarkut - Mitrovicë/ Mitrovica -Vushtrri/Vucitrn, Intervistë e FDH-Kosovë, 26 janar 2008

cione. Grupet kriminale që veprojnë në Mitrovicën veriore janë të armatosura dhe paraqesin kërcënim për sigurinë e përgjithshme në Mitrovicë. Pjesëtarët e këtyre grupeve kriminale i kërcënojnë serbët që të mos bashkëpunojnë me institucionet kosovare, kurse prezenca e tyre në Mitrovicën e veriut është “sekret publik”. Situata e sigurisë në Mitrovicën veriore është e papranueshme dhe e padurueshme.”

B.R.- Kryetar i Komunës së Mitrovicës/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 26 janar 2009

“Krimi i organizuar dhe Beogradi i mbështesin dhe i mbajnë gjallë strukturat paralele në Kosovën veriore. De jure, gjithë territori i Kosovës është sovrani sipas parimit një vend një ligj, por, “de facto”, në veri kemi strukturat paralele të cilat punojnë në bazë të ligjeve të Republikës së Serbisë.”

R.M- Zëvendëskryeministër i Kosovës
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 mars 2009

10

“Vakuumi institucional ka krijuar kushte të mira për kriminelët që t'i zgjerojnë aktivitetet e tyre ilegale. Grupet kriminale punojnë lirish dhe të papenguar nga askush. Ato merren me tregti ilegale dhe kontrabandë, garojnë me njëri-tjetrin dhe mbjellin frikë në mesin e qytetarëve që jetojnë atje. Komuniteti serb ballafaqohet me probleme dhe kërcënime të mëdha që vijnë nga grupet e ndryshme kriminale. Serbët që jetojnë në këtë pjesë të Kosovës ndihen të pasigurt dhe të rrezikuar. Ata thonë “ne nuk kemi probleme me shqiptarët dhe serbët e Kosovës.”

V.I. qytetar shqiptar- Mitrovicë veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 13 shkurt 2009

“Shqetësimi më i madh për gjithë shqiptarët që jetojnë në Mitrovicën e veriut është mungesa e sigurisë. Fëmijët tanë kanë frikë të luajnë jashtë oborreve të shtëpive sepse në rrugë nuk ka kurrfarë sigurie”

B.T. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 19 janar 2009

Stacioni i policisë në Mitrovicën e veriut/Mitrovica, që është në kuadër të Policisë së Kosovës, funksionon nga gushti i vitit 1999. Ky stacion nuk e ndërpreu punën as pasi Kosova shpalli pavarësinë. Në stacionin policor në Mitrovicën e veriut/Mitrovica momentalisht punojnë 62 policë të komunitetit serb dhe 44 policë

tjerë, të cilët deri në shpalljen e pavarësisë së Kosovës punonin në Drejtorinë e Policisë rajonale në Mitrovicë/Mitrovica. Në këtë stacion policor gjithashtu janë të punësuar edhe 11 shqiptarë, 4 boshnjakë dhe një pjesëtar i komunitetit ashkali. Policët serbë nga Kosova veriore që punojnë në komunën e Mitrovicës së veriut/Mitrovica, Zveçanit/Zvečan, Leposaviqit/Leposavić dhe Zubin Potokut/Zubin Potok nuk janë larguar nga vendet e tyre të punës sepse ata ishin nën komandën e UNMIK-ut, kurse tani janë nën komandën e EULEX-it.¹¹ Të gjithë policët serbë që punonin në Drejtorinë e Policisë rajonale në Mitrovicë/Mitrovica, tani shërbejnë në stacionin policor të Mitrovicës së veriut/Mitrovica.

11 Të dhënat që Policia e Kosovës ia ka ofruar FDH-së, janar - shkurt 2009

2. Incidentet e dyshuara si të motivuara etnikisht në Mitrovicë/Mitrovica, gjatë periudhës dhjetor 2008 - janar 2009.

Duke analizuar të dhënat e Policisë së Kosovës, FDH-Kosovë gjeti se gjatë periudhës 1 dhjetor 2008 - 31 janar 2009 në gjithë Kosovën ishin regjistruar gjithsej dyzet e dy (42) incidente për të cilat dyshohet se janë të motivuara etnikisht. Tridhjetë e dy (32) nga dyzet e dy incidentet e raportuara kishin ndodhur në Mitrovicë/Mitrovica, pesë (5) në Ferizaj/Uroševac, tre (3) në Prishtinë/Priština dhe dy (2) në Pejë/Peć. Incidentet e raportuara ishin nga më të ndryshmet. Janë regjistruar: hedhje të granatave të dorës, fyerje, lëndime trupore, shpërthime, zjarr-vënie, therje, tentim-vrasjeve, dëmtime të pronës etj. Incidentet u raportuan nga pjesëtarët e të gjitha komuniteteve. Policia e Kosovës është duke i hetuar këto incidente ndërsa ky proces po vëzhgohet nga afër prej monitoruesve të EULEX-it.

Në stacionin policor në veri dhe stacionin rajonal policor në Mitrovicë/Mitrovica, gjatë kësaj periudhe janë raportuar gjithsej (32) incidente potencialisht të motivuara etnikisht. Këto incidente kanë rezultuar me njëzet e nëntë qytetarë të lënduar, katërbëdhjetë shqiptarë, katërbëdhjetë serbë dhe një boshnjak. Përkatësia etnike e kryesve të dyshuar është si vijon: në shtatë raste të dyshuarit janë shqiptarë, në tetë raste serbë, në një rast i dyshuari ishte boshnjak, përderisa në pesëmbëdhjetë raste përkatësia etnike e kryesve është e panjohur. Sa i përket llojit të veprës penale, kishte shtatë raste të dhunës, tetë raste të sulmit, pesë raste të dëm-

timit të pronës, tre raste të shpërthimeve, tre raste të shkrehjes së armëve të zjarrit, dy raste të sulmit dhe nga një rast të zjarrvënies, therjes, pjesëmarrjes në grindje dhe grabitjes.

Gjithsej pesë raste të incidenteve të dyshuara si të motivuara etnikisht janë raportuar në stacionin policor të Ferizajit/Uroševac. Tre qytetarë kanë pësuar lëndime trupore si pasojë e këtyre incidenteve, dy serbë dhe një ashkali. Janë shënuar edhe dy raste të dëmtimit të pasurisë. Në dy raste të dyshuarit janë shqiptarë, kurse në tre rastet tjera kryesit janë të panjohur. Natyra e incidenteve të raportuara ishte si më poshtë: një rast i dhunës, një sulm, një shpërthim, një tentim vrasje dhe një rast i dhunës në familje.

Gjatë periudhës dhjetor 2008 - janar 2009, në Prishtinë/Priština janë raportuar tre incidente për të cilat dyshohet se janë të motivuara etnikisht. Rezultat i këtyre incidenteve ishin dy pjesëtarë të komunitetit serb të lënduar dhe dëmtime të pronës. Në njërin rast Policia e Kosovës ka identifikuar një shqiptar si të dyshuar, kurse në dy rastet tjera kryesit janë ende të panjohur. Incidentet përfshinin dy raste të grindjes dhe një rast të grabitjes.

Dhe në fund, në Pejë/Peć kanë ndodhur dy incidente për të cilat dyshohet se ishin të motivuara etnikisht. Si pasojë e tyre, dy qytetarë pësuan lëndime - një ashkali dhe një boshnjak. Në njërin rast i dyshuari është shqiptar, kurse kryesi i veprës tjetër është i panjohur. Sa i përket natyrës së incidenteve, bëhet fjalë për një rast të tentim vrasjes dhe një rast të zjarrvënies.

“Incidentet e motivuara etnikisht i kanë ftohur marrëdhëniet në mes serbëve dhe shqiptarëve sepse ato gjithmonë ndikojnë në krijimin e klimës së pasigurisë, gjë që reflektohet në gjendjen e përgjithshme në qytet dhe më gjerë. Në dy incidente është raportuar dëmtim i pronës; në incidentin e parë u dëmtua prona e një shqiptari që jeton në Lagjen e Boshnjakëve/Bošnjačka Mahala, kurse incidenti i dytë ndodhi në qytet, në restorantin e një serbi”.

M.M. komandant i stacionit policor në Mitrovicën veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 6 shkurt 2009.

Shumica e të intervistuarve shprehën shqetësimin e tyre për nivelin e sigurisë në Mitrovicën veriore/Mitrovica. Ata shprehën hapur brengosjen dhe frikën për shkak të pasigurisë, e cila është pasojë e gjendjes aktuale. Qytetarët jetojnë në një ambient të

pasigurt ku nuk ekziston sundimi i ligjit, ku policia nuk mund të bëjë asgjë më shumë sesa të përgatis raportet në lidhje me incidentet, duke përfshirë edhe ato me natyrë ndëretnike. Qytetarët e Mitrovicës veriore/Mitrovica nuk janë të kënaqur me punën e policisë dhe ankohen në mungesën e transparencës për shkak se policia ofron fare pak informata për opinion, duke përsëritur vazhdimisht klishe të famshme: “rasti është nën hetime”. Kjo në mënyrë të veçantë prek komunitetin serb dhe ndikon në krijimin e një perceptimi negativ për Policinë e Kosovës.

“Sa herë që ndodh ndonjë incident i motivuar etnikisht, në TV do të paraqitet Veton Elshani¹² dhe do të thotë se rasti është nën hetime. Komuniteti serb duhet të dijë rezultatin e hetimeve të incidenteve që kanë ndodhur në të kaluarën. Për shembull, policia kreu hetime në lidhje me incidentet që ndodhën verën e kaluarën në Deçan/Deçane dhe Istog/Istok. Por, në ende nuk e dimë nëse kryesit e këtyre veprave janë nxjerrë para drejtësisë, e as nëse drejtësia është vënë në vend në këto raste”

S.S. qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009

Institucionet e Kosovës, duke përfshirë edhe Policinë e Kosovës, siç duket nuk e kanë kuptuar plotësisht mandatin e EULEX-it. Ata presin që policia e EULEX-it të patrullojë rrugëve, përderisa, në anën tjetër, zyrtarët e EULEX-it thonë se ata kanë vetëm detyra monitoruese, këshilluese dhe mentoruese.

“Me qëllim të rivendosjes së sundimit të ligjit dhe funksionimit të të gjitha institucioneve lokale, duke përfshirë edhe Shërbimin Doganor në veri të Mitrovicës, na duhet një prezencë më e madhe e policisë së EULEX-it dhe që ajo të patrullojë rrugëve së bashku me policinë kosovare”.

B.H. zëdhënës i Policisë së Kosovës për rajonin e Mitrovicës/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 28 janar 2009

“Policia e EULEX-it ka mandat të monitorojë, këshillojë dhe mentorojë Policinë e Kosovës. EULEX-i ka shpërndarë 13 monitorues, detyra e të cilëve është të monitorojnë punën e Policisë së Kosovës, sidomos zbatimin e procedurës gjatë hetimit të krimeve të dyshuara se janë të motivuara etnikisht”.

R.H. Udhëheqës i Divizionit për Krime Ndëretnike në EULEX
Intervistë e FDH-Kosovë, 18 shkurt 2009

12 Zëdhënësi i Policisë së Kosovës.

13 Sipas rezolutës 1244 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, deri më 9 dhjetor të vitit 2008 përgjegjës për çështjet ligjore ishte UNMIK-u. Autoritetet policore dhe të drejtësisë së UNMIK-ut kishin përgjegjësi ekzekutive mbi sistemin gjyqësor, por punonin me gjykatësit dhe prokurorët lokal; UNMIK-u gjatë vitit 2008 vazhdoi me bartjen e disa prej kompetencave të rezervuara në Ministrinë e Drejtësisë, Ministrinë e Punëve të Brendshme dhe Këshillin Gjyqësor të Kosovës, derisa u zëvendësua nga EULEX-i. Qeveria e Serbisë ka vazhduar të përkrahë funksionimin e strukturave të papranuara paralele të sistemit gjyqësor serb në enklavat dhe komunat me shumicë serbe. Në protestat e mbajtura në mesin e marsit të vitit 2008 kundër pavarësisë së Kosovës, protestuesit serb të Kosovës kanë detyruar mbylljen e Gjykatës së Qarkut dhe asaj Komunale në Mitrovicë/Mitrovica, sikurse edhe gjykatave komunale në Leposaviq/Leposavić dhe Zubin Potok/Zubin Potok. Më 9 dhjetor të vitit të kaluar, tre gjykatës, tre prokurorë dhe tre zyrtarë ligjor të EULEX-it u vendosën në Gjykatën e Qarkut të Mitrovicës/Mitrovica. State Departmenti i Shtetit i SHBA-ve – Raporti mbi të Drejtat e Njeriut në Kosovë, për vitin 2008.

14

14 Të dhëna nga administrata e Gjykatës së Qarkut të Mitrovicës/Mitrovica, Intervistë e FDH-Kosovë, 17 janar 2009

15 Të dhëna nga raporti zyrtar nga arkiva e Gjykatës së Qarkut të Mitrovicës/Mitrovica.

16 Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, neni 6

3. Drejtësia dhe Siguria

Gjykata dhe Prokuroria e Qarkut, Gjykata dhe Prokuroria Komunale si dhe Gjykata Komunale për Kundërvajtje në Mitrovicë/Mitrovica nuk funksionojnë që prej 20 shkurtit të vitit 2008.¹³ Në Gjykatën e Qarkut në Mitrovicë/Mitrovica ka punuar një personel prej 175 të punësuarve¹⁴, duke përfshirë edhe pjesëtarë të komuniteteve pakicë: 11 serbë, 6 boshnjakë dhe 1 një turk. Gjatë vitit 2007, Gjykata ka pranuar gjithsej 2.438 raste të reja.¹⁵ Gjatë periudhës janar 2008 - 20 shkurt 2008 në këtë gjykatë janë pranuar 363 raste të reja. Sipas vlerësimit të FDH-Kosovë, më shumë se 2.000 qytetarëve u është mohuar qasja në organet e drejtësisë dhe e drejta në gjykim të paanshëm dhe brenda një afati të arsyeshëm kohor¹⁶ gjatë vitit 2008.

“Unë kam një banesë në Mitrovicën jugore të cilën nuk mund ta shfrytëzoh që nga qershori i vitit 1999. Një shqiptar e ka shkatërruar shtëpinë time dhe është duke ngritur ndërtesë shtatëkatëshe atje. Jam ankuar në ‘Habitat’, por ankesa ime është hedhur poshtë dhe rasti vazhdon të jetë i pazgjidhur. Dokumenti mbi pronën është falsifikuar. Unë kam qene tre herë personalisht në gjykimin që është mbajtur në Mitrovicë, por, për fat të keq, gjykata nuk është duke punuar prej shkurtit të vitit 2008”.

R.L. – qytetar serb, Mitrovica veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009

Strukturat paralele të sistemit të drejtësisë¹⁷ kryejnë funksionet e gjykatës për kundërvajtje dhe asaj komunale. Këto struktura merren kryesisht me kontestet civile, siç janë certifikatat e shkurorëzimit, trashëgimisë etj. Gjatë punës së tyre ato zbatojnë ligjet e Serbisë.

“Si serbët ashtu edhe shqiptarët janë të detyruar t’u drejtohen institucioneve ilegale për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të tyre. Nga qytetarët kërkohet që të ndjekin dy procedura gjyqësore – njëren në veri, që është pjesë e strukturave paralele të drejtësisë dhe tjetrën pranë gjykatave legjitime të Kosovës. Kjo ndodh në rastet kur prona është në jug kurse pronarët në veri, apo kur ka mosmarrëveshje mes një serbi që jeton në veri dhe një shqiptari në jug. Pjesa dërmuese e personelit serb nga rajoni i Mitrovicës që ka punuar për sistemin gjyqësor të Kosovës, tani është pjesë e struktura-

rave paralele, të cilat administrohen nga Qeveria e Serbisë. Vetëm një kolegj yni i komunitetit serb, refuzoi të jetë pjesë e këtyre strukturave paralele të drejtësisë”.

K. B. – Kryetar i Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë/Mitroica,
Intervistë e FDH-Kosovë, janar 2009.

“Sistemi gjyqësor në Mitrovicë sot është në gjendje edhe më të keqe se që ishte në vitin 1999. Unë mendoj se tani nuk ekziston asnjë pengesë reale që të mos funksionojnë gjykatat. Unë u bëj thirrje autoriteteve përgjegjëse të krijojnë klimë të atillë politike që do ta bëjë të mundur funksionimin e Gjykatës në Mitrovicë. Personeli është i gatshëm të kthehet në ndërtesën e gjykatës dhe të fillojë të punojë në çdo kohë. Çdo ditë e humbur do të krijojë probleme edhe më të mëdha”

K. B. –Kryetari i Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë/Mitroica,
Intervistë e FDH-Kosovë, janar 2009.

Megjithatë, ka serbë të cilët e kanë gjetur veten mirë në këtë vakuum institucional dhe janë të kënaqur me nivelin e tanishëm të sigurisë në Mitrovicën e veriut/Mitroica dhe Kosovën veriore në përgjithësi. Ata janë të lidhur ngushtë me strukturat serbe në veri të Kosovës dhe mbështesin fuqishëm Qeverinë e Serbisë. Ata bëjnë jetë normale dhe i gëzojnë të gjitha beneficionet e strukturave paralele. Organet e drejtësisë të rajonit të Mitrovicës/Mitrovicë janë të vetmet institucione të pranueshme për këta pjesëtarë të komunitetit serb, prandaj u bëjnë thirrje autoriteteve përkatëse që ta rivendosin sundimin e ligjit dhe funksionimin e Gjykatës së Qarkut në Mitrovicë/Mitroica.

“Institucionet kosovare e lëshuan rastin që ta fitojnë besimin e komunitetit serb në veri. Ne e shohim Beogradin si mbrojtësin tonë dhe kjo është arsyeja pse jemi fuqishëm kundër institucioneve dhe pavarësisë së Kosovës. Serbët dhe komunitetet tjera bëjnë jetë plotësisht normale në veri dhe nuk kanë asnjë problem. Komuniteti ndërkombëtar është gjithashtu fajtor për këtë gjendje dhe marrëdhëniet e këqija mes shqiptarëve dhe serbëve në Kosovën veriore. Ata gjetën një vend të mirë ku mund ta zgjasin mandatin e tyre deri në pafundësi”

V.I. qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitroica
Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009

17 Më 22 shkurt 2008, Ministria e Drejtësisë së Serbisë mori kontrollin e Gjykatës Komunal dhe Gjykatës për Kundërvajtje të Leposaviqit/Leposaviç dhe Zubin Potok/Zubin Potok - Raport i OSBE-së, Sistemi Gjyqësor në Mitrovicë/Mitroica, raport mujor – dhjetor 2008.

“Njerëzit që përfitojnë nga mungesa e sundimit të ligjit në Kosovën veriore janë biznesmenët dhe trafikantët, sepse në këtë mënyrë realizojnë profite të mëdha. Nëse unë kam nevojë për diçka në pjesën jugore të Mitrovicës, për shembull të nxjerrë ndonjë dokument nga gjykata apo komuna, këtë e bëj me ndihmën e miqve të mi që jetojnë atje.

Dua që gjykatat të rifillojnë punën. Udhëheqësi i gjykatave në Mitrovicë jeton në Zveçan dhe ai ka qenë gjithmonë i pranueshëm për komunitetin serb dhe për komunitetet tjera. Nuk mendoj se funksionimi i sërishëm i gjykatës do të shkaktoj ndonjë problem. Përkundrazi, unë mendoj se kjo do të bëjë që të gjithë të ndihen më të sigurt”.

B.R – qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009

Qeveria e Kosovës dhe EULEX-i ngadalë po ndërmarrin hapa për rivendosjen e sundimit të ligjit në Mitrovicë/Mitrovica. Për momentin, gjykatësit e UNMIK-ut dhe EULEX-it në Mitrovicën e veriut/Mitrovica po punojnë në rastet e mbetura nga periudha e kaluar. Pas disa përpjekjeve që kishin nxitur kundërshtimin e komunitetit serb që jeton në Mitrovicën e veriut /Mitrovica, më 5 mars 2009 u mbajt seanca e parë dëgjimore në Gjykatën e Qarkut të Mitrovicës/Mitrovica.¹⁸ Megjithatë, EULEX-i u bën thirrje autoriteteve të Kosovës që ta marrin drejtimin e gjykatave dhe ta rivendosin sistemin juridik në veri, në përputhje me mandatin e tyre. EULEX-i ka shprehur gatishmërinë që të ndihmojë në krijimin e ambientit për zhvillimin e bisedimeve në lidhje me këtë temë.

“Mitrovica paraqet një vrimë të zezë sa i përket sundimit të ligjit. Grupet e kriminalizuara të shoqërisë e kundërshtojnë fuqishëm rivendosjen e sundimit të ligjit në këtë vend. Doganierët e EULEX-it janë duke i regjistruar të gjitha mallrat që hyjnë dhe dalin në dy pikat doganore në veri dhe po realizojnë të ardhura. Ne po krijojmë kushte për punë të ligjshme. Presim të ketë protesta, sepse është normale që grupet kriminale t'i kundërvihen çfarëdo rendi dhe ligji në këto hapësira”.

R.R- Zëvendës shef i misionit të EULEX-it në Kosovë
Intervistë e FDH-Kosovë, 12 mars 2009

“EULEX-i ka filluar të punojë në rastet që tashmë janë në procedurë, prandaj gradualisht do të fillojnë të ndihen ndryshimet në terren. Në mendojmë se UNMIK-u nuk ishte i suksesshëm në fushën e sundimit të ligjit. Besojmë fuqimisht te EULEX-i dhe shpresojmë që ai të jetë më efikas në këtë aspekt.”

R.M- Zëvendëskryeministër i Kosovës
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 mars 2009

“Është detyrë dhe përgjegjësi e Qeverisë së Kosovës që të rivendos sundimin e ligjit në rajonin e Mitrovicës. EULEX-i nuk ka mandat të udhëheq dhe të administrojë pushtetin gjyqësor. Ka tre muaj që jemi këtu dhe po humbim kohë duke u përpjekur që t’ua sqarojmë të gjithëve natyrën e mandatit tonë.”

R.R- Zëvendëseshëf i misionit të EULEX-it në Kosovë
Intervistë e FDH-Kosovë, 12 mars 2009

4. Problemet e përditshme jetësore

17

Për shkak të influencës së Serbisë, në pjesën veriore të Kosovës në shfrytëzim është Dinari serb (RSD). Prandaj, Kosova nuk ka sistem të vetëm monetar në gjithë territorin e saj. Të gjitha ndërmarrjet e vogla dhe shitoret në Mitrovicën e veriut/Mitrovica punojnë me Dinar. Ky fakt përbën problem shtesë për pjesëtarët e komuniteteve jo-serbe sepse atyre u duhet t’i këmbëjnë paratë për çdo ditë për të blerë ushqime, duke krijuar përshtypjen se ata po jetojnë në një shtet tjetër.

„Nuk e di si mund të pohojë dikush se Mitrovica është qytet i bashkuar kur këtu zbatohen ligjet e Serbisë, njerëzit i bëjnë pagesat në dinarë, kurse ne nuk mund të udhëtojmë me vetura që kanë regjistrimet „KS“. Kjo është Serbi miku im, pse ta gënjejmë veten?“

A.F. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 23 shkurt 2009

“Nëse Mitrovica veriore vërtetë është pjesë e Kosovës, atëherë pse na duhet të blejmë me Dinarë e jo me Euro? Kur UNDP-ja më ndërtoi shtëpinë, lejen për ndërtim e mori në pjesën veriore të qytetit, jo në jug.”

B.T. qytetar shqiptar, Mitrovicë veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 19 janar 2009

Pronarët e bizneseve nuk paguajnë tatim, e as taksa për ujë apo rrymë. Mungesa e inspektimeve u mundëson atyre t'i shmangen tatimit dhe të tregtojnë mallra me orgjinë të panjohur apo të dyshimtë, duke rrezikuar shëndetin dhe mirëqenien e qytetarëve.

„Unë kisha një restorant në pjesën jugore të qytetit nga viti 1999 deri në vitin 2008, pastaj e hapa këtë shitore në Lagjen e Boshnjakëve. Pse u shpërngula në pjesën veriore të Mitrovicës? Të jem i sigurtë, këtë e bëra për shkak se këtu nuk paguajmë për ujë, rrymë, nuk paguajmë taksa, prandaj është më lehtë të punohet këtu sesa në pjesën jugore.”

H.M.- qytetar boshnjak - Mitrovicë veriore/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009

Vozitësit që udhëtojnë në veri të Kosovës ballafaqohen me problem të madh kur bëhet fjalë për pagesën e policës së sigurimit për aksidentet në trafik sepse në veri zbatohen ligjet e Serbisë, të cilat dallojnë nga ato të Kosovës. Qytetarët në veri i regjistrojnë veturat e tyre në zyrat paralele për regjistrimin e automjeteve, të cilat janë në kompetencë të Ministrisë serbe të Punëve të Brendshme, në Mitrovicën e veriut/Mitrovica. Sigurimi ofrohet nga kompanitë serbe të sigurimit, të regjistruara në Serbi. Këto kompani punojnë sipas ligjeve të Republikës së Serbisë.

“Të gjithë serbët, sikurse edhe të tjerët që jetojnë në Kosovën veriore, regjistrimin e veturave e bëjnë në kompanitë e sigurimit të automjeteve që punojnë në veri të Kosovës. Regjistrimi kryhet në ndërtesën për regjistrimin e automjeteve, që i përket Ministrisë së Punëve të Brendshme të Serbisë në Mitrovicë. Kjo është legale dhe funksionon që nga viti 1999. Sigurimi i veturës mund të bëhet në AMSJ (Lidhja Auto Moto e Jugosllavisë), kompaninë e sigurimeve DUNAV, kompaninë e sigurimeve DELTA, kompaninë e sigurimeve NOVI GRAM dhe kompanitë tjera. Të gjitha këto kompani veprojnë legalisht dhe i kanë zyrat e veta nëpër gjithë Kosovën veriore. Qytetarët mund t'i regjistrojnë automjetet e tyre me auto-targa të Serbisë, për shembull PR për Prishtinë, UR-Ferizaj, PZ-Prizren, PE- Pejë, DJ- Gjakovë dhe GL- Gjilan, dhe këto auto-targa janë të vlefshme në Serbi, Mal të Zi dhe Kosovë.”

B.R. qytetar serb - Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 25 shkurt 2009

5. Pasojat e vakuimit institucional në Mitrovicën e veriut/Mitrovica

Vakuumi institucional ka krijuar kushte për kriminelët nga të gjitha grupet etnike që t'i intensifikojnë aktivitetet e tyre ilegale, gjatë të cilave nuk pengohen nga askush. Ata janë të përfshirë në tregti ilegale dhe kontrabandë, bëjnë gara mes vete dhe mbjellin frikë te qytetarët që jetojnë atje. Konfrontimet në mes këtyre grupeve dhe bashkëpunëtorëve të tyre eskalojnë në dhunë të përmasave të mëdha, pa asnjë konsideratë për qytetarët e zënë në mes të dy zjarreve.

Më 30 dhjetor 2008, dy të rinj shqiptarë nga Mitrovica e jugut / Mitrovica therën me thikë një serb 16 vjeçar në Mitrovicën e veriut/Mitrovica, gjatë një konfrontimi me disa të rinj serbë. Shqiptarët e përfshirë në incident ikën në pjesën jugore të qytetit, ku u arrestuan më pas nga policia. Disa orë pas kësaj ngjarje, në tri komunitetet multietnike në veri të Mitrovicës/Mitrovicë shpërtheu dhuna. Gjatë këtyre ngjarjeve të dhunshme kishte të shtëna nga armët automatike, sulme fizike, vandalizma (shkatërrime të automjeteve) dhe zjarrvënie, kurse një shqiptar u qëllua me armë zjarri. Në përgjigje ndaj situatës së krijuar, KFOR-i, policia e EULEX-it dhe SHPK-ja e mbyllën urën mbi lumin Ibër, i cili ndan pjesën jugore dhe veriore të qytetit të ndarë. Gjendja u normalizua pas dy orësh. Policia dhe prokurorët kanë filluar hetimet në lidhje me këtë incident.¹⁹ Pjesëtarët e të gjitha komuniteteve: serbët, shqiptarët, boshnjakët, romët, ashkalinjtë dhe egjiptasit shprehin shqetësimin dhe frustrimin e tyre me situatën që mbizotëron në Mitrovicën e veriut/Mitrovica. Ata i bëjnë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe autoriteteve tjera të ndërhyjnë urgjentisht për të rivendosur sundimin e ligjit. Ata duan që kriminelët të largohen nga jeta e tyre dhe të përmirësohet situata e sigurisë. Qytetarët ankohen se nuk ndihen të sigurt të flenë në shtëpitë e tyre.

“Sot, komuniteti serb në Mitrovicën e veriut u është nënshtruar formave të ndryshme të presionit. Disa nga këto presione para së gjithash kanë natyrë politike, sepse serbët e punësuar në strukturat paralele janë të detyruar që t'i bojkotojnë institucionet e Kosovës. Forma e dytë e presionit janë kërcënimet e grupeve kriminale, të cilat vijnë nga bandat e organizuara që veprojnë lirisht dhe

të papenguara në Mitrovicën e veriut dhe në Kosovën veriore në përgjithësi”

M.A. qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009

“Si qytetar i Kosovës, unë kërkoj që vendi im të garantojë paqen dhe sigurinë për të gjithë qytetarët e saj, ta shtrijë autoritetin e vet në gjithë vendin dhe të mos lejojë që pjesa veriore e Kosovës të jetë në duart e kriminelëve dhe të sundohet nga ata. Unë nuk mund të shkoj në Mitrovicën e veriut me veturë që ka regjistrimet ‘KS’, por sa herë që shkoj atje më duhet t’i heq tabelat dhe të vozis pa ato ...Në pjesën veriore të Mitrovicës nuk ka pjesëtarë të uniformuar të policisë apo ushtrisë serbe, por këtë punë e bëjnë strukturat paralele të cilat shfaqen publikisht në TV dhe mediat tjera...gjyqësori nuk funksionon... asgjë nuk është në rregull”

H.M. qytetar boshnjak, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë , 4 shkurt 2009

“Pas incidentit të fundit gjithnjë e më shpesh po dëgjoj nga mysh-terinjtë e mi serbë se ata kanë probleme me bashkëkombësit e vet (strukturat paralele), të cilët i shantazhojnë njerëzit e rëndomtë dhe kërkojnë që qytetarët serbë të mos blejnë në shitoret e Lagjes së Boshnjakëve. Qytetarët serbë janë viktimat e autoriteteve serbe, të cilat po manipulojnë me ata”

H.M. qytetar boshnjak, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009

Përkundër faktit se Qeveria e Kosovës në mënyrë të vazhdueshme u bënë thirrje qytetarëve të Kosovës veriore ta ruajnë durimin dhe të punojnë së bashku për të krijuar klimën e tolerancës dhe mirëkuptimit, në praktikë ajo bënë shumë pak për të mundësuar një gjë të tillë. Çështjet që kanë të bëjnë me të drejtën në pronë paraqesin problem të pazgjidhur për shqiptarët dhe serbët që jetojnë në Mitrovicë/Mitrovica.

“Unë kam një pronë në pjesën jugore të Mitrovicës, në rrugën ‘Ramiz Sadiku’. Është një apartament prej 72 metra katrorë, të cilin nuk mund ta shfrytëzoj që nga qershori i vitit 1999. Me qëllim që ta zgjidh problemin, unë u takova me Kryetarin e Komunës, Bajram Rexhepin, dhe bisedova me Bordin e Drejtorëve në pjesën jugore të qytetit, të cilëve iu ankova për uzurpimin e pronës. Në

pjesën veriore të qytetit ekziston Kuvendi Komunal serb i cili udhëhiqet nga Partia Radikale Serbe; shkova atje disa herë për t' u takuar me z. Zh. T. të cilit gjithashtu iu ankova për problemet e mia pronësore, por, për fat të keq, të gjitha përpjekjet e mia ishin të kota. Në Mitrovicën veriore po ndodh një vjedhje e madhe; apartamentet të cilët i ka ndërtuar Republika e Serbisë po jepen pa asnjë kriter. Gjithkund po vidhet. Unë mund t' i ofroj Qeverisë së Kosovës fakte në lidhje me këto vjedhje, manipulime dhe falsifikime që po ndodhin në Mitrovicën veriore. Më me dëshirë do të shkoja në Prishtinë sesa në Mitrovicën veriore, por kjo nuk varet nga unë, këtu është e përzier politika dhe politikanët vendosin në emrin tonë”.

R.L. qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009

Në kohën kur Qeveria e Kosovës dhe UNMIK-u po inkurajojnë dhe promovojnë procesin e kthimit duke garantuar të drejtën në pronë, është paradoks fakti se një fshatari shqiptar, në fshatin Kroi i Vitakut, UNMIK-u po ia mohon të drejtën për ta rindërtuar dhe gëzuar shtëpinë e tij.²⁰

“Pas incidentit që ndodhi për shkak të përpjekjeve të mia për ta rindërtuar shtëpinë në lagjen ”Kroi i Vitakut”, në Mitrovicën veriore, të gjitha punët rreth rindërtimit të shtëpisë time u ndërprejnë, përderisa pjesëtarët e KFOR-it dhe UNMIK-ut nuk më lejuan të vazhdoj me rindërtimin e shtëpisë sepse, sipas tyre, puna ime po i shqetëson serbët. ...edhe pse Kryeministri premtoi publikisht se Qeveria e Kosovës do të më ndihmojë në përpjekjen time për ta rekonstruktuar shtëpinë me 10.000 euro, si shprehje e mbështetjes për kthimin e shqiptarëve në trojet e tyre, deri më tani, 37 ditë pas këtij premtimi, unë ende nuk i kam marrë këto para”.

A.K. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 21 janar 2009

“Politikanët pohojnë se Kosova është e bashkuar. Nëse është kështu, pse unë si qytetar i Kosovës nuk kam të drejtë të kthehem, ta rindërtoj shtëpinë time dhe të jetoj atje? Pse KFOR-i dhe policia nuk më lejojnë ta rindërtoj shtëpinë time ... mos po kërkoj shumë? Mos është ky vullneti politik i dikujt që po qeveris Kosovën ilegalisht? Kam shpresuar se Qeveria e Kosovës do të bëjë diçka më shumë në lidhje me problemin e Mitrovicës veriore, por duket se premtimet e tyre ishin vetëm fjalë boshe të fushatës parazgjed-

20 Incidenti ndodhi para dhjetorit të vitit 2009, kur UNMIK-u i transferoi kompetencat e veta te EULEX-i. Autoritetet përgjegjëse për koordinimin e procesit të kthimit në kohën e incidentit ishin Qeveria e Kosovës dhe UNMIK-u.

hore. Premtimet për ndihmë dhe shtrirje të autoritetit në gjithë territorin e Kosovës mbetën vetëm fjalë. Unë nuk pres që EULEX-i të bëjë më shumë sesa UNMIK-u, ata janë të gjithë njësoj. ... Unë nuk kërkoj lëmosh, përkundrazi, kërkoj të drejtat e mia elementare si qytetar i Kosovës, të drejtën për të jetuar në shtëpinë time. Kjo është lutja ime e vetme që kam për Qeverinë e Kosovës“.

A.K. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 21 janar 2009

Qasja në pronë nuk është problemi i vetëm me të cilin ballafaqohen shqiptarët në veri të Kosovës. Ata kanë edhe probleme të sigurisë dhe vështirësi në marrjen e shërbimeve në institucionet lokale. Shqiptarët në veri ndihen të harruar nga institucionet kosovare dhe e ardhmja e tyre është e paqartë.

“Në pjesën veriore të Mitrovicës funksionojnë të gjitha strukturat e Qeverisë së Serbisë. Atje zbatohen ligjet serbe, funksionon policia serbe dhe sistemi serb i gjyqësisë, arsimit, shëndetësisë etj. Kuvendi komunal, sikurse edhe të gjitha organet komunale që funksionojnë në Kosovën veriore, janë nën autoritetin e Beogradit, e jo të Prishtinës”.

B.T. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 19 janar 2009

“Shqiptarët që jetojnë në Kosovën veriore, posaçërisht ata të Mitrovicës së veriut, kanë frikë se Kryeministri i Kosovës tashmë ka hequr dorë nga përpjekjet për zgjidhjen e këtij problemi. Ata kanë frikë se liderët e Kosovës në një farë mënyre e kanë shitur Mitrovicën, prandaj tash kemi këtë gjendje kaotike “.

V.I. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 13 shkurt 2009

“Unë do të doja që Qeveria e Kosovës të angazhohet në përpjekjet për gjetjen e zgjidhjes për ne shqiptarët që jetojmë në pjesën veriore të Kosovës, të garantojë sigurinë tonë dhe kushte më të mira për jetë, apo le të na thonë të dorëzohemi, t'i shesim pronat tona dhe ta braktisim Mitrovicën veriore. Qeveria serbe ka investuar me miliona për blerjen e pronave të shqiptarëve, në shumë lagje të veriut po ndërtohen ndërtesa për serbët, përderisa qeveria jonë pohon dhe lavdërohet se Kosova është e bashkuar. Por, për fat të keq,

Kosova është e ndarë. Përfaqësuesit e qeverisë e vizitojnë Mitrovicën vetëm sa për të fituar poena politik, apo para zgjedhjeve.”

A.F. qytetar shqiptar, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 19 janar 2009

Përpos ndihmës së drejtpërdrejt që Qeveria e Serbisë u ofron strukturave paralele, ajo është përfshirë edhe në një fushatë negative mediale²¹ në lidhje me raportet në mes të shqiptarëve dhe serbëve. Mediat në Kosovën veriore informojnë në mënyrë të njëanshme dhe janë në shërbim të interesave të caktuara të politikës ditore. Ato nuk emitojnë programe që i preokupojnë të gjithë qytetarët dhe në këtë mënyrë e shkelin të drejtën e tyre që të informohen për ngjarjen e rëndësishme në vendin ku ata jetojnë.

“Komuniteti serb përcjell me kujdes zhvillimin e situatës politike në Kosovë përmes mediave. Më duhet të them se pjesa dërmuese e këtyre informacioneve janë shumë negative. Është obligim ligjor dhe ka plane për të themeluar një kanal televiziv kombëtar në gjuhën serbe dhe unë shpresoj se media do ta luajë rolin e saj esencial - të jetë në shërbim të publikut. Për momentin, të gjitha mediat në veri janë të politizuara dhe ato përfaqësojnë politikën aktuale më shumë se vet politikanët”.

S.S qytetar serb, Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 20 shkurt 2009

“Unë mendoj se e keqja më e madhe popullit i vjen nga politikanët dhe partitë politike, të cilat po bëjnë të pamundurën për t'i përçarë njerëzit. Problemet ndëretnike shkaktojnë përçarje. Unë dua që Qeveria e Kosovës t'i arrestojë klanet kriminale serbe të cilat veprojnë në pjesën veriore të Kosovës, dhe, natyrisht, shqiptarët që bashkëpunojnë me ata. Siguria është çështje shumë e rëndësishme që ndikon në klimën e përgjithshme. Incidentet e motivuara etnikisht i ndajnë njerëzit. Në vitin 2005, një shqiptar hodhi një granatë dore në kafenenë e djalit tim, gjë që kishte ndikim të menjëhershëm në gjendjen e përgjithshme në qytet”.

R.L. qytetar serb Mitrovicë e veriut/Mitrovica
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 shkurt 2009

Zyrtarët e Qeverisë së Kosovës thonë se nuk janë të kënaqur me gjendjen në Mitrovicën veriore/Mitrovicë dhe në veri të Kosovës. Qeveria është e mendimit se shumë faktorë duhet të merren parasysh përpara se të ndër marrin ndonjë veprim me synim për

21 <http://www.rts.rs/page/search/ci.html?lang=ci&searchText=Kosovo+i+metohija+>,
<http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=108639&q=Kosovo+i+Metohija>

ta përmirësuar gjendjen. Ata gjithashtu pohojnë se nuk janë në gjendje të bëjnë diçka pa mbështetjen e komunitetit ndërkom-bëtar, në radhë të parë të EULEX-it. Sipas zyrtarëve qeveritarë, vetëdijesimi dhe aftësia e komunitetit serb për t' i kuptuar rrethana-t e reja të krijuara në Kosovë pas shpalljes së pavarësisë si dhe identifikimi i zgjidhjeve më të mira për ata, janë parakushte për përmirësimin e gjendjes. Ata janë të mendimit se procesi i decentralizimit ofron mundësi të mira për përfshirjen e komuniteteve etnike në procesin e vendimmarrjes.

“Gjendja në Mitrovicë dhe në Kosovën veriore nuk është ashtu siç ne dëshirojmë. Ka pasur përmirësime të vogla kohëve të fundit, të cilat kanë ndikuar që situata në Mitrovicë të fillojë të ndryshojë për të mirë. Procesi i decentralizimit kishte për qëllim të sigurojë standarde të larta për komunitetet, posaçërisht për komunitetin serb. Por, procesi i decentralizimit nuk mund të jetë i suksesshëm nëse serbët e Kosovës nuk inkuadrohen në punën e qeverisë. Decentralizimi kërkon gatishmëri për bashkëpunim dhe lojalitet nga komuniteti serb në Kosovë.”

R.M, Zëvendëskryeministër i Kosovës
Intervistë e FDH-Kosovë, 4 mars 2009

EULEX-i ende nuk funksionon në gjithë Kosovën. Sfida e parë me të cilën u ndesh EULEX-i ishte shtrirja e misionit në gjithë territorin e Kosovës, duke përfshirë edhe dy vendkalimet kufitare në veri. Më 19 shkurt të vitit 2008, protestuesit serbë nga Kosova dhe Serbia sulmuan Portën 1 dhe Portën 31 në vendka-limet kufitare në mes të Kosovës dhe Serbisë, si shenjë proteste ndaj shpalljes së pavarësisë. Pas largimit të protestuesve, njësitë e KFOR-it morën kontrollin e portave dhe i mbyllën këto vend-kalime kufitare për 24 orë. Me datë 20 shkurt 2008, autoritetet i rihapën pikat kufitare pa prezencën e zyrtarëve doganorë, por në prezencë të njëjstëve të UNMIK-ut, KFOR-it dhe SHPK-së. Zyrtarët doganorë të EULEX-it filluan me kryerjen e detyrave të kufizuara doganore në këto pika²² kah fundi i vitit. Zyrtarët e EULEX-it janë të mendimit se detyrat e tyre në Mitrovicë/ Mitrovica dallojnë nga angazhimet që ka ky mision në pjesët e tjera të Kosovës. Ata pranojnë se aktualisht janë duke ushtruar më shumë detyra ekzekutive në Mitrovicë/Mitrovica sesa që është planifikuar me mandatin mentorues, monitorues dhe këshillues (MMK), por ata janë të bindur se kjo gjendje do të ndryshojë me kalimin e kohës dhe me ndryshimin e rrethanave.

22 Departamenti i shtetit i SHBA-ve –Raporti mbi të Drejtat e Njeriut në Kosovë, për vitin 2008.

Sipas zyrtarëve të lartë të EULEX-it, Qeveria e Kosovës duhet të sjellë vendime dhe të ndërmarrë masa për të rivendosur sundimin e ligjit në rajonin e Mitrovicës/Mitrovica.

“E para e punës, EULEX-i nuk është plotësisht operacional; na duhen edhe disa javë të tjera që ta arrijmë këtë. UNMIK-u është zëvendësuar dhe i ka transferuar të gjitha kompetencat te EULEX-i në dhjetor të vitit të kaluar. Sigurimi i prezencës së EULEX-it në dy portat në veri ishte sfidë e posaçme për ne. Ne po përpiqemi të tregojmë se EULEX-i është fizikisht prezent në dogana, në policinë kufitare dhe në policinë e rëndomtë”.

R.R- Zëvendës i Shefit të misionit të EULEX-it në Kosovë
Intervistë e FDH-Kosovë, 12 mars 2009

Sipas këndvështrimit të Qeverisë së Kosovës dhe EULEX-it, influenca e Beogradit, strukturat paralele dhe aktivitetet kriminale janë probleme të mëdha në veri. Të dyja palët janë të mendimit se shtrirja e autoritetit të institucioneve të Kosovës në Kosovën veriore do të jetë proces i gjatë dhe i vështirë.

“Beogradi ka influencë të madhe në veri. Si ta vendosim prezencën tonë atje, duke pasur parasysh shkallën e lartë të kriminalitetit? Kemi vullnetin e qytetarëve të Kosovës, Qeverisë së Kosovës dhe komunitetit ndërkombëtar kundrejt ndikimit të fuqishëm politik të Beogradit dhe strukturave kriminale. Izolimi i qytetarëve në veri është fakt, kjo është diçka që po ndodh - ata nuk ndihen as si qytetarë të Kosovës e as të Serbisë. Shoqëria civile është resurs i shkëlqyeshëm dhe duhet të luajë rol kryesor në këtë proces. Unë personalisht nuk shoh ndonjë zgjidhje të shpejtë për problemin e Mitrovicës. Zgjidhja e problemeve atje është një proces i gjatë. Kosova duhet të jetë vend tërheqës për të gjithë njerëzit që jetojnë atje, kurse ndalimi i kriminalitetit është gjëja e parë që duhet të bëhet. Pas kësaj, çdo gjë do të vijë në vendin e vetë”.

R.R- Zëvendës i Shefit të misionit të EULEX-it në Kosovë
Intervistë e FDH-Kosovë, 12 mars 2009

Rekomandimet

- FDH-Kosovë kërkon nga Qeveria e Kosovës dhe autoritetet përkatëse që të sigurojnë implementimin e paragrafit (3)²³ të nenit 58 (përgjegjësitë e shtetit) nga Kapitulli i III-të i Kushtetutës së Kosovës dhe paragrafët (3.2) dhe (3.5)²⁴ të nenit 3 të Ligjit

23 Paragrafi (3) i nenit 58 (përgjegjësitë e shtetit) të kapitullit III -të të Kushtetutës së Kosovës “Republika e Kosovës do të ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët mund t’u nënshtrohen kërcënimeve ose veprimeve diskriminuese, armiqësisë a dhunës, si rrjedhojë e identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor ose fetar”.

24 Paragrafi (3.2) dhe (3.5) të nenit 3, të Ligjit për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë “Republika e Kosovës ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët janë objekt i kërcënimit apo akteve të frikësimit, armiqësisë apo dhunës për shkak të identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Organet kompetente do të ndjekin penalisht, ashtu si përcaktohet me ligj, të gjithë ata që marrin pjesë në këto kërcënime apo në aktet e përshkruara në këtë paragraf”.

“(3.5) Republika e Kosovës mbron lirinë e lëvizjes dhe sigurinë e pjesëtarëve të komuniteteve në mbarë vendin.”

mbi Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë dhe të ofrojë në këtë mënyrë mbrojtje dhe siguri për gjithë qytetarët e Kosovës.

- FDH-Kosovë u bënë thirrje Qeverisë së Kosovës dhe EULEX-it të punojnë së bashku për të rivendosur urgjentisht sundimin e ligjit në Mitrovicë/Mitrovica.

- Qeveria e Kosovës duhet të punojë në drejtim të zgjerimit të pushtetit të saj institucional në Kosovën veriore dhe në këtë mënyrë të mundësojë funksionimin adekuat të të gjitha institucioneve, duke krijuar kushte për jetë normale. Përfshirja e minoriteteve, posaçërisht e minoritetit serb që jeton në këtë pjesë të Kosovës, është me rëndësi esenciale për këtë proces. Mbështetja e EULEX-it është me rëndësi të madhe.

- Qeveria e Kosovës dhe organet e drejtësisë duhet të punojnë seriozisht që t'iu mundësojnë gjithë qytetarëve të Kosovës të gëzojnë të drejtën e pronës, si e drejtë fundamentale në shoqëritë demokratike.

- Qeveria e Kosovës duhet të punojë në drejtim të integritetit të minoriteteve, posaçërisht të minoritetit serb, në të gjitha institucionet e Kosovës. Qeveria e Kosovës duhet të ndërmarrë të gjitha masat për të ofruar mundësi të barabarta sociale dhe ekonomike për të gjitha komunitetet pakicë në Kosovë.

- Qeveria e Kosovës duhet të hartojë strategjitë që do të mundësonin që strukturat paralele serbe, të cilat kontrollohen nga Qeveria e Serbisë, të bëhen pjesë e institucioneve të Kosovës dhe të mbikëqyren nga Qeveria e Kosovës.

Korniza Ligjore

Kushtetuta e Republikës së Kosovës

Kapitulli III - Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre

Neni 57 [Parimet e Përgjithshme]

1. Banorët që i përkasin një grupi të njëjtë kombëtar ose etnik, gjuhësor ose fetar, tradicionalisht

të pranishëm në territorin e Republikës së Kosovës (Komunitetet), gëzojnë të drejta të veçanta, të përcaktuara me këtë Kushtetutë, krahas të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, të përcaktuara në Kapitullin II të kësaj Kushtetute.

2. Çdo pjesëtar i komunitetit do të ketë të drejtën që të zgjedhë lirisht nëse do të trajtohet ose të mos trajtohet si pjesëtar i komunitetit dhe nga kjo zgjedhje ose nga ushtrimi i të drejtave që ndërlidhen me këtë zgjedhje, nuk do të rezultojë asnjë diskriminim.
3. Pjesëtarët e komuniteteve do të kenë të drejtë që të shprehin, të avancojnë dhe të zhvillojnë lirisht identitetin dhe atributet e tyre si komunitet.
4. Ushtrimi i këtyre të drejtave do të bartë me vete detyrimet dhe përgjegjësitë për të vepruar në pajtim me ligjin e Republikës së Kosovës, dhe nuk i cenon të drejtat e të tjerëve.

Neni 58 [Përgjegjësitë e Shtetit]

1. Republika e Kosovës siguron kushtet e duhura, të cilat u mundësojnë komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre që të ruajnë, të mbrojnë dhe të zhvillojnë identitetin e tyre. Qeveria do të përkrahë veçanërisht nismat kulturore të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre, përfshirë këtu edhe nëpërmjet ndihmës financiare.
2. Republika e Kosovës do të promovoj frymën e tolerancës, dialogut dhe do të mbështesë pajtimin ndërmjet komuniteteve dhe do të respektoj standardet e përcaktuara me Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe me Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave.
3. Republika e Kosovës do të ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët mund t'u nënshtrohen kërcënimeve ose veprimeve diskriminuese, armiqësisë a dhunës, si rrjedhojë e identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor ose fetar.
4. Republika e Kosovës, sipas nevojës, do të miratojë masa adekuate për të promovuar një barazi të plotë dhe efektive ndërmjet pjesëtarëve të komuniteteve në të gjitha fushat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore. Masat e tilla nuk do të konsiderohen të jenë vepër e diskriminimit.
5. Republika e Kosovës do të promovoj ruajtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore të të gjitha komuniteteve, si pjesë përbërëse e trashëgimisë së Kosovës. Republika e Kosovës do të

ketë detyrë të posaçme për të siguruar mbrojtjen efektive të tërësisë së objekteve dhe monumenteve të rëndësisë kulturore dhe fetare për komunitetet.

6. Republika e Kosovës ndërmerr veprime efektive kundër të gjithë atyre që pengojnë gëzimin e të drejtave të pjesëtarëve të komuniteteve. Republika e Kosovës do të përmbahet nga politikat se praktikak që kanë për qëllim asimilimin, kundër vullnetit të tyre, të personave që u përkasin komuniteteve, dhe do t'i mbrojë ata persona nga çfarëdo veprimi që ka për qëllim një asimilim të tillë.
7. Republika e Kosovës siguron, në baza jodiskriminuese, që të gjitha komunitetet dhe pjesëtarët e tyre të mund të ushtrojnë të drejtat e tyre, të specifikuar me këtë Kushtetutë.

Neni 59 [Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Tyre]

Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë që, në mënyrë individuale ose si komunitet:

- (1) të shprehin, mbajnë dhe zhvillojnë kulturën e tyre dhe të ruajnë elementet thelbësore të identitetit të tyre, përkatësisht fenë, gjuhën, traditat dhe kulturën e tyre;
 - (2) të marrin arsimim publik në të gjitha nivelet, në njërën nga gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës, sipas zgjidhjes së tyre;
 - (3) të marrin arsimim publik parafillor, fillor dhe të mesëm, në gjuhën e tyre, deri në masën e përcaktuar me ligj, ku pragu për themelimin e paraleleve a shkollave të veçanta për këtë qëllim, do të jetë më i ulët sesa ai që përcaktohet rëndom për institucionet arsimore;
 - (4) të themelojnë dhe të menaxhojnë institucionet private të arsimimit dhe trajnimit, për të cilat mund të jepet ndihma financiare publike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
 - (5) të përdorin gjuhën dhe alfabetin e tyre lirisht në jetën private dhe publike;
 - (6) të përdorin gjuhën dhe alfabetin e tyre në marrëdhëniet e tyre me autoritetet komunale ose me zyrat lokale të autoriteteve qendrore në fushat në të cilat ata përfaqësojnë një pjesë të mjaftueshme të popullatës, në pajtim me ligjin.
- Shpenzimet e bëra për interpretuesit ose përkthyesit, do të mbulohen nga autoritetet kompetente;
- (7) të përdorin dhe të shfaqin simbolet e komunitetit, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;

- (8) të regjistrojnë emrat personal në formën e tyre origjinale dhe në shkrimin e gjuhës së tyre, si dhe emrat e tyre t'i kthejnë në formën origjinale, nëse u janë ndryshuar me dhunë;
- (9) të kenë emërtime lokale, emërtime të rrugëve dhe tregues të tjerë topografikë, që pasqyrojnë dhe janë të ndjeshëm ndaj karakterit shumetnik dhe shumë-gjuhësor të zonës përkatëse;
- (10) të kenë qasje të garantuar dhe përfaqësim të veçantë në mediet transmetuese publike si dhe programet në gjuhën e tyre, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- (11) të krijojnë dhe të përdorin mediet e tyre vetjake, përfshirë këtu ofrimin e informacioneve në gjuhën e tyre, ndër të tjera, përmes gazetave ditore e shërbimeve kabllore, dhe përdorimin e një numri të rezervuar të frekuencave për mediet elektronike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare. Republika e Kosovës do të marrë të gjitha masat e nevojshme për sigurimin e një plani ndërkombëtar të frekuencave, për t'i mundësuar komunitetit Serb në Kosovë qasje në një kanal televiziv të pavarur, të licencuar në gjuhën Serbe, në mbarë Republikën e Kosovës;
- (12) të gëzojnë kontakte të papenguara ndërmjet tyre përbrenda Republikës së Kosovës,
dhe të themelojnë e të mbajnë kontakte të lira dhe paqësore me personat në cilindo shtet, sidomos me ata që kanë të përbashkët identitetin etnik, kulturor, gjuhësor a fetar, ose trashëgiminë e përbashkët kulturore, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
- (13) të gëzojnë kontakte të papenguara me dhe të marrin pjesë, pa diskriminim, në aktivitetet e organizatave joqeveritare lokale, rajonale dhe ndërkombëtare;
- (14) të themelojnë shoqata të kulturës, artit, shkencës dhe arsimit, si dhe shoqata të studiuesve e shoqata të tjera për shprehjen, avancimin dhe zhvillimin e identitetit të tyre.

Neni 60 [Këshilli Konsultativ për Komunitete]

1. Një Këshill Konsultativ për Komunitete vepron nën autoritetin e Presidentit të Republikës së Kosovës, në të cilin përfaqësohen të gjitha komunitetet.
2. Këshilli Konsultativ për Komunitete përbëhet, përveç të tjerësh, nga përfaqësues të asociacioneve të komuniteteve.
3. Mandati i Këshillit Konsultativ për Komunitete përfshin:

- (1) ofrimin e një mekanizmi për shkëmbimin e rregullt ndërmjet komuniteteve dhe Qeverisë së Kosovës;
- (2) mundësinë e komuniteteve për të komentuar në një fazë të hershme nismat legislative dhe politike, të cilat mund të përgatiten nga Qeveria, për të sugjeruar nisma të tilla dhe për të kërkuar që pikëpamjet e tyre të përfshihen në projektet dhe programet përkatëse;
- (3) çdo përgjegjësi a funksion tjetër, në pajtim me ligjin.

Neni 61 [Përfaqësimi në Punësim në Institucionet Publike]

Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre do të kenë të drejtë për përfaqësim të barabartë në punësim në organet publike dhe ndërmarrjet publike në të gjitha nivelet, përfshirë këtu veçanërisht në shërbimin policor në zonat e banuara me komunitetin përkatës, duke respektuar në të njëjtën kohë rregullat që kanë të bëjnë me kompetencën dhe integritetin e qeverisjes së administratës publike.

Neni 62 [Përfaqësimi në Organet e Pushtetit Lokal]

1. Në komunat në të cilat së paku dhjetë për qind (10%) të banorëve u përkasin komuniteteve, të cilat në ato komuna nuk janë shumicë, posti i zëvendëskryetarit për komunitete të kuvendit të komunës do të rezervohet për një përfaqësues nga radhët e këtyre komuniteteve.
2. Postin e zëvendëskryetarit do ta mbajë kandidati që i përket popullatës që nuk është shumicë, që ka marrë shumicën e votave në listën e hapur të kandidatëve për zgjedhje për kuvendin e komunës.
3. Zëvendëskryetari për komunitetet, do të promovojë dialog ndërmjet komuniteteve dhe shërben si pikë formale e kontaktit për adresimin e brengave dhe interesave të komuniteteve që nuk janë shumicë në takimet e kuvendit të komunës dhe në punët e saj. Zëvendëskryetari gjithashtu është përgjegjës për shqyrtimin e ankesave që parashtrihen nga komunitetet ose pjesëtarët e tyre, nëse aktet a vendimet e kuvendit të komunës shkelin të drejtat e tyre të garantuara me Kushtetutë. Zëvendëskryetari këto çështje i'a referon kuvendit të komunës, për rishqyrtimin e aktit a të vendimit të marrë.
4. Në rast se kuvendi i komunës vendos që të mos rishqyrtojë aktin a vendimin e vet, ose nëse zëvendëskryetari vlerëson se, edhe pas rishqyrtimit rezultati përbën shkelje të të drejtave të garantuara me Kushtetutë, ai/ajo mund të parashtrijë çështjen

drejtpërdrejt në Gjykatën Kushtetuese, e cila mund të vendosë nëse do të pranojë ta shqyrtojë rastin përkatës.

5. Në këto komuna përfaqësimi në organin ekzekutiv për komunitetet që nuk janë shumicë në Republikën e Kosovës është i garantuar.

Ligji për Mbrojtjen dhe Promovimin e të Drejtave të Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre në Kosovë

Neni 3 (Barazia e plotë dhe efektive)

- 3.1 Republika e Kosovës promovon frymën e paqes, tolerancës, dialogut ndër-kulturor dhe ndër-fetar dhe mbështet pajtimin mes komuniteteve. Standardet e përcaktuara në këtë ligj, në Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe në instrumentet e tjera relevante respektohen, në mënyrë që ta arrijë barazinë e plotë dhe efektive për të gjithë popullin e Republikës së Kosovës.
- 3.2 Republika e Kosovës ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët janë objekt i kërcënimit apo akteve të frikësimit, armiqësisë apo dhunës për shkak të identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Organet kompetente do të ndjekin penalisht, ashtu si përcaktohet me ligj, të gjithë ata që marrin pjesë në këto kërcënime apo në aktet e përshkruara në këtë paragraf.
- 3.3 Ndalohen të gjitha format e diskriminimit të drejtpërdrejtë apo të tërthortë në bazë të identitetit kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Në pajtim me ligjin, Republika e Kosovës siguron që të gjithë pjesëtarët e komuniteteve t'i gëzojnë plotësisht të drejtat e tyre themelore dhe ndërmerr masa të veçanta për të përmirësuar çdo situatë ku këta persona përjashtohen nga ushtrimi i barabartë i këtyre të drejtave.
- 3.4 Republika e Kosovës ndërmerr masa të tilla afirmative të cilat mund të jenë të nevojshme për promovimin e barazisë së plotë dhe efektive në të gjitha sferat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore, duke përfshirë arsimin, median, shëndetësinë dhe shërbime të tjera publike. Veprimet e tilla ofrohen në mënyrë të barabartë për të gjitha komunitetet dhe pjesëtarët e tyre bazuar vetëm në nevoja.
- 3.5 Republika e Kosovës mbron lirinë e lëvizjes dhe sigurinë e pjesëtarëve të komuniteteve në mbarë vendin.

Bezbednosna situacija u Mitrovici/Mitrovicë

u periodu decembar 2008. – januar 2009.

Izveštaj FHP – Kosovo

Edicija: Pod lupom

Sadržaj

Pozadina	37
Rezime	37
1. Ukupna bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici /Mitrovicë	39
2. Potencijalno etnički motivisani incidenti u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë tokom decembra 2008. i januara 2009.	41
3. Pravda i bezbednost	43
4. Problemi svakodnevnog života	46
5. Posledice institucionalnog vakuuma u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë	48
Pravni okvir	55
Ustav Republike Kosovo	55
Zakon o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika u Republici Kosovo	59

Promovisanje prava manjina na Kosovu je projekat koji zajednički finansiraju Evropska Unija i OEBS – Visoki komesar za nacionalne manjine. Ovim projektom rukovodi Kancelarija za vezu Evropske komisije i OEBS – Visoki komesar za nacionalne manjine. *Ova publikacija je napravljena zahvaljujući pomoći Evropske unije i OEBS-a - Visokog komesara za nacionalne manjine.*

Za sadržaj ove publikacije isključivu odgovornost snosi Fond za humanitarno pravo Kosovo, i isti ni na koji način ne izražava stavove Evropske unije ili OEBS-a - Visokog komesara za nacionalne manjine.

Pozadina

S obzirom na sve veći broj incidenata u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë, do kojih je došlo krajem decembra 2008. godine, i tokom januara 2009, istraživači FHP Kosovo obavili su istraživanje zasnovano na sistematskom praćenju poštovanja prava manjina u praksi, posebno primene člana 58 tačke 3¹ (odgovornost države) u III poglavlju Ustava Kosova i člana 3 tačke 3.2 i 3.5² Zakona o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu, kako bi se došlo do saznanja o bezbednosnoj situaciji u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë, kao i o uzrocima, posledicama i uticaju tih incidenata na ukupnu bezbednost i svakodnevni život građana u regionu. Za tu svrhu istraživači FHP Kosovo obavili su 40 intervjua sa predstavnicima lokalnih opštinskih vlasti, pravosuđa, policije, civilnog društva i građana - pripadnika svih etničkih zajednica.

Rezime

Na osnovu sprovedenog istraživanja, FHP Kosovo smatra da je bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë nestabilna. Bezbednost u državi uvek je povezana sa institucijama sistema i oslanja se na njihovo funkcionisanje, a pre svega na efikasno funkcionisanje policije, tužilaštva, sudova, carine i drugih institucija na lokalnom nivou. Kosovska policija (KP) je jedina institucija koja funkcioniše u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë. Kada dođe do incidenta, ona reaguje zajedno sa regionalnom stanicom policije, smeštenom u južnom delu Mitrovice/Mitrovicë, i EULEX regionalnom policijom.³ EULEX još uvek nije u potpunosti aktivan na celoj teritoriji Kosova. Prvi izazov sa kojim se EULEX susreo je uspostavljanje prisustva na Kosovu, uključujući i dva granična prelaza prema Srbiji.

Analizom podataka dobijenih od KP, FHP Kosovo je došao do saznanja da su se tokom perioda od 01.12.2008. do 31.01.2009. godine desila 42 potencijalno etnički motivisana incidenta na Kosovu. Od toga, 32 incidenta su se dogodila u samoj Mitrovici/Mitrovicë, što predstavlja 76 odsto svih incidenata na Kosovu u posmatranom periodu.

1 Tačka (3) člana 58 (odgovornost države) III poglavlje Ustava Kosova: "Republika Kosovo će preduzeti sve neophodne mere da zaštiti osobe koje mogu biti izložene pretnjama ili diskriminaciji, neprijateljskom ponašanju ili nasilju na osnovu njihove nacionalne, etničke, kulturne, jezičke ili religiozne pripadnosti."

2 Tačke (3.2) i (3.5) člana 3 Zakona o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu: "Republika Kosovo će preduzeti sve neophodne mere da zaštiti osobe koje mogu biti izložene pretnjama ili zastrašivanju, neprijateljskom ponašanju ili nasilju na osnovu njihove nacionalne, etničke, kulturne, jezičke ili religiozne pripadnosti. Odgovorni organi će krivično goniti, kao što je propisano zakonom, sve koji su odgovorni za ovakve pretnje ili ponašanje opisano u ovom članu."
"(3.5) Republika Kosovo će štiti slobodu kretanja i bezbednost pripadnika svih zajednica na celoj svojoj teritoriji."

3 B.H. portparol KP-Mitrovicë/Mitrovica, FHO Intervju od 13. januara 2009. godine

4 *Pravosudni sistem u Mitrovici/Mitrovicë*, OEBS, mesečni izveštaj –decembar 2008.

5 Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, član 6.

6 V.G. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë, Intervju FHP Kosovo, 20.02. 2009, V.I. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovicë, Intervju FHP Kosovo 13.02.2009, H.M., Bošnjak iz Severne Mitrovice/Mitrovicë, Intervju FHP Kosovo, 04.02.2009, A.L. Srbin iz Severne Mitrovice /Mitrovicë, Intervju FHP Kosovo, 20.02. 2009.

7 *Ibid.*

8 R.M. zamenik premijera, Intervju FHP Kosovo, 04.03. 2009.

U pitanju su različite vrste incidenata: bacanje ručnih granata, uvrede, telesne povrede, eksplozije, podmetanje požara, napadi nožem, pokušaji ubistva, oštećenje imovine i slično. Incidenti su prijavljivani od strane građana - pripadnika svih etničkih zajednica. KP istražuje ove incidente, a taj proces pažljivo nadziru posmatrači EULEX-a.

Pravosudni organi u koje spadaju Okružni sud u Mitrovici/Mitrovicë, Okružno javno tužilaštvo, Opštinski sud i Opštinsko javno tužilaštvo, kao i Opštinski sud za prekršaje, ne funkcionišu od 20.02.2008. Toga dana, Ministarstvo pravde Republike Srbije preuzelo je kontrolu nad Opštinskim sudom i Opštinskim sudom za prekršaje u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku/Zubin Potok.⁴ Prema podacima koje je FHP Kosovo dobio od uprave Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, procenjeno je da je, tokom 2008. godine, više od 2.000 građana uskraćeno za pravo na pravično suđenje i pravo na suđenje u razumnom roku.⁵

Jedna od posledica snažnog uticaja Republike Srbije na sever Kosova je i činjenica da je na severu Kosova srpski dinar zvanična moneta. Ovaj deo Kosova je praktično deo monetarnog sistema Srbije (kao i elektroenergetski, poštanski i telekomunikacijski sistemi).

Institucionalni vakuum je stvorio priliku za kriminalce da pojačaju svoje ilegalne aktivnosti, pri čemu ne nailaze ni na kakve prepreke. Slobodno trguju i švercuju, nadmećući se jedni sa drugima, istovremeno unoseći strah među građane koji tamo žive.⁶

Članovi svih zajednica, Srbi, Albanci, Bošnjaci, Romi, Aškalije i Egipćani, izražavaju svoju zabrinutost i frustracije zbog uslova koji vladaju u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë. Oni pozivaju Vladu Kosova i druge nadležne institucije da što pre intervenišu i uspostave vladavinu prava. Žele da kriminalci nestanu iz njihovog života i traže da se bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë popravi. Ne osećaju se bezbedno u svojim domovima.⁷

Zvaničnici Vlade Kosova nisu zadovoljni trenutnom situacijom u Severnoj Mitrovici /Mitrovicë i na severu Kosova generalno. Tvrde da nisu u poziciji da donose bilo kakve odluke ili učine bilo šta da podrže snage međunarodne zajednice, u prvom redu EULEX.⁸

Trenutno EULEX ima više izvršne vlasti u Mitrovici/Mitrović nego što je prvobitno predviđeno njegovim mandatom koji podrazumeva ulogu mentora, posmatrača i savetodavca, ali su njegovi predstavnici uvereni da će se situacija ubrzo normalizovati i da će se vremenom okolnosti promeniti. Prema mišljenju nekih zvaničnika EULEX-a, Vlada Kosova treba da donese odluku o preuzimanju koraka u pravcu uspostavljanja vladavine prava u regionu Mitrovice/Mitrović, koji obuhvata opštine Leposavić/Leposaviq, Mitrovica/Mitrović, Srbica/Skenderaj, Vučitrn/Vushtri, Zubin Potok, Zvečan/Zveçan, i unapređenja sveukupne situacije u regionu.

1. Ukupna bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici /Mitrović

Nedostatak vlasti i odsustvo kosovskih institucija na severu Kosova doprineli su jačanju paralelnih struktura koje sada funkcionišu u skladu sa važećim zakonima Srbije. Osnovana je paralelna policija⁹, pravosuđe¹⁰, obrazovni i sistem zdravstvene zaštite, kao i opštinske strukture koje upravljaju svakodnevnim životom na severu Kosova.

Bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici je veoma dobra imajući u vidu da već više od godinu dana postoji institucionalni vakuum u Severnoj Mitrovici. KP i druge srpske paralelne bezbednosne strukture nisu dovoljne. Organizovane grupe su vrlo moćne i one uspevaju u ostvarivanju svojih ciljeva.

S.S. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 25. februar 2009.

Srpske paralelne institucije su jače nego ikad pre. Srpska Vlada je pojačala svoju podršku ovim institucijama. Kriminalne grupe koje operišu u Severnoj Mitrovici su naoružane i predstavljaju pretnju za ukupnu bezbednost u Mitrovici. Članovi tih grupa prete Srbima da ne ulaze ni u kakvu saradnju sa institucijama Kosova a njihovo prisustvo u Severnoj Mitrovici je 'javna tajna'. Bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici je neprihvatljiva i nepodnošljiva.

B.R. gradonačelnik Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 26. januar 2009.

9 V.I. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrović, Intervju FHP Kosovo 13.02.2009, V.G. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrović, Intervju FHP Kosovo, 20.02.2009, H.M. Bošnjak iz Severne Mitrovice/Mitrović, Intervju FHP Kosovo, 04.02.2009.

10 Srpski prvostepeni sudovi koji paralelno funkcionišu na severu Kosova rade primarno u političke svrhe. Oni odlučuju samo u građanskim parnicama - K.B. predsednik Okružnog suda u Mitrovici/Mitrović-Vushtrri/Vučitrn, Intervju FHP Kosovo 26.01.2008.

Organizovani kriminal i Beograd podržavaju i drže u životu paralelne strukture na severu Kosova. De iure, čitava teritorija Kosova je suverena oslanjajući se 'na jedno mesto jedan zakon,' ali de facto, na severu imamo paralelne strukture koje rade po zakonima Republike Srbije.

R.M. zamenik premijera Kosova
Intervju FHP Kosovo, 04. mart 2009.

Institucionalni vakuum je stvorio pogodne uslove za kriminalce da rašire svoje ilegalno delovanje. Oni slobodno i neometano rade, uključeni su u nelegalne trgovinske tokove i šverc, takmiče se između sebe, sejući strah među građanima koji ovde žive. Nad srpskim stanovništvom se nadvijaju ogromni problemi i pretnje koje dolaze od različitih organizovanih kriminalnih grupa. Srbi u ovom delu Kosova se osećaju nebezbedno i ugroženo. Oni kažu 'nemamo problema sa Albancima i Srbima sa Kosova.'

V.I. Albanac iz Severne Mitrovica/Mitrovičë
Intervju FHP Kosovo, 13. februar 2009.

Bezbednost je najveća briga svih Albanaca u Severnoj Mitrovici. Naša deca se plaše da se igraju ispred kuće jer na ulicama nema nikakve sigurnosti za građane.

B.T. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovičë
Intervju FHP Kosovo, 19. januar 2009.

Stanica policije KP u Severnoj Mitrovici /Mitrovičë radi od avgusta 1999. Ova policijska stanica nije prestala da funkcioniše nakon što je Kosovo proglasilo nezavisnost. U policijskoj stanici u Severnoj Mitrovici /Mitrovičë rade 62 policajca srpske nacionalnosti i još 44 policajca koji su do proglašenja nezavisnosti Kosova radili u regionalnoj policijskoj upravi u Mitrovici / Mitrovičë. U policijskoj stanici u Severnoj Mitrovici/Mitrovičë radi 11 Albanaca, četiri Bošnjaka i jedan Aškalijski. U opštinama Mitrovica/Mitrovičë, Zvečan/Zvečan, Leposavić/Leposaviq i Zubin Potok/Zubin Potok na severu Kosova, Srbi nisu napustili policiju jer je bila pod upravom UNMIK-a, a sada je pod upravom EULEX-a.¹¹ Svi policajci srpske nacionalnosti, zaposleni u regionalnoj policijskoj upravi u Mitrovici /Mitrovičë, sada rade u policijskoj stanici u Severnoj Mitrovici /Mitrovičë.

¹¹ Podaci koje je FHP dobio od KP u periodu januar-februar 2009.

2. Potencijalno etnički motivisani incidenti u Severnoj Mitrovici/ Mitrovicë tokom decembra 2008. i januara 2009.

Analizom podataka dobijenih od KP, FHP Kosovo je ustanovio da su tokom perioda od 01.12.2008. do 31.01.2009, bila ukupno 42 potencijalno etnički motivisana incidenta prijavljena na Kosovu. Od tog broja, 32 incidenta su se dogodila u samoj Mitrovici/ Mitrovicë, pet u Uroševcu/Ferizaj, tri u Prištini/Prishtinë i dva u Peći/Pejë. Registrovani su: bacanja ručnih granata, uvrede, telesne povrede, eksplozije, podmetanje požara, napadi nožem, pokušaji ubistva, oštećenja imovine i slično. Incidente su prijavili građani - pripadnici svih etničkih zajednica. KP istražuje ove incidente, a taj proces pažljivo nadziru posmatrači EULEX-a.

U ovom periodu, 32 potencijalno etnički motivisana incidenta prijavljena su policijskoj stanici na severu i regionalnoj policijskoj stanici u Mitrovici/Mitrovicë. Rezultat ovih incidenata je 14 povređenih Albanaca, 14 povređenih Srba i jedan povređeni Bošnjak. Prema etničkom kriterijumu, mogući počinioci su: u sedam slučajeva Albanci, u osam slučajeva Srbi, u jednom slučaju Bošnjak, dok u 16 slučajeva nije utvrđena etnička pripadnost mogućih počinilaca. Prema vrsti incidenta, desilo se sedam slučajeva nasilja, osam slučajeva napada, pet slučajeva oštećenja imovine, tri eksplozije, tri pucnjave, dva napada, jedan slučaj podmetanja požara, jedan napad hladnim oružjem, jedna svađa i jedna pljačka.

Ukupno pet potencijalno etnički motivisanih incidenata je prijavljeno policijskoj stanici u Uroševcu/Ferizaj, a rezultat tri povređena građanina od kojih su dva Srbi i jedan Aškalija. Zabeležena su i dva slučaja oštećenja imovine. U dva slučaja osumnjičeni su Albanci a u preostala tri osumnjičeni nisu poznati. Prema vrsti incidenta, desio se jedan napad, jedna eksplozija, jedan pokušaj ubistva i po jedan slučaj običnog nasilja i nasilja u porodici.

Tri potencijalno etnički motivisana incidenta prijavljena su u Prištini/Prishtinë u decembru 2008. i u januaru 2009. Rezultat ovih incidenata su dva povređena pripadnika srpske manjine i šteta naneta imovini. KP je identifikovala jednog počinioca Albanca, dok u dva slučaja nema osumnjičenih. Incidenti su bili dve svađe i jedna pljačka.

I konačno, u Peći/Pejë, prijavljena su dva potencijalno etnički motivisana incidenta. Rezultat ovih incidenata su jedan povređeni Aškaliya i jedan povređeni Bošnjak. U jednom slučaju osumnjičeni je Albanac a počinitelj drugog krivičnog dela je nepoznat. U pitanju su bili pokušaj ubistva i podmetanje požara.

Etnički motivisani incidenti doveli su do zatezanja odnosa između Albanaca i Srba jer uvek stvaraju klimu nesigurnosti koja ima uticaj na ukupnu situaciju koja vlada u gradu i na drugim mestima. Šteta naneta imovini prijavljena je u dva incidenta: prvi incident se ticao vlasništva jednog Albanca koji živi u Bošnjačkoj Mahali/Mahalla e Boshnjakëve, dok je u drugom oštećen restoran u gradu koji je vlasništvo jednog Srbina.

M.M. komandir stanice policije u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 6. februar 2009.

Veliki broj ispitanika zabrinut je zbog nivoa bezbednosti u Severnoj Mitrovici /Mitrovicë. Otvoreno izražavaju brigu i strah zbog neizvesnosti u vezi sa trenutnom situacijom. Žive u nesigurnom okruženju gde nema vladavine prava, gde policija jedino može da ispunjava policijske formulare u vezi sa incidentima, uključujući i incidente međuetničke prirode. Građani Severne Mitrovice/Mitrovicë nisu zadovoljni radom policije, žale se na nedostatak transparentnosti i na činjenicu da se vrlo malo saopštava javnosti, kao i na to da se ponavlja poznati kliše: „slučaj je pod istragom”, što na najdirektniji način utiče na stvaranje negativne slike o Kosovskoj policiji, posebno kod srpske zajednice.

Svaki put kad se dogodi etnički motivisani incident, Veton Elshani¹² će se pojaviti na TV i reći da je 'slučaj je pod istragom'. Srpska zajednica mora da zna ishod nekog prethodnog incidenta. Na primer, policija je istraživala incident koji se dogodio prošlog leta u Dečanima/Deçan ili Istoku/Istog ali mi i dalje ne znamo da li su počiniozi izvedeni pred lice pravde niti da li je pravda zadovoljena u ovim slučajevima.

S.S. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 20. februar 2009.

Kosovske institucije, uključujući KP, očigledno nisu dobro razumele mandat EULEX-a. Oni očekuju da EULEX policija patrolira ulicama, dok zvaničnici EULEX-a, na drugoj strani, kažu da je njihov posao da budu mentori, monitori i savetodavci.

U cilju ponovnog uspostavljanja vladavine prava i funkcionisanja svih lokalnih institucija, uključujući carinske službe u Severnoj Mitrovici i na severu Kosova generalno, moramo imati jače prisustvo EULEX policije na ulicama zajedno sa predstavnicima KP.

B.H. portparol KP Mitrovica
Intervju FHP Kosovo, 28. januar 2009.

Mandat EULEX policije je da postupaju kao mentori, posmatrači i savetodavci Kosovske policije. EULEX je postavio 13 monitora koji posmatraju rad KP u bavljenju potencijalnim etnički motivisanim incidentima radi procene da li poštuju postojeće procedure.

R.H. šef Službe za suzbijanje međuetničkih incidenata-EULEX
Intervju FHP Kosovo, 18. februar 2009.

3. Pravda i bezbednost

Okružni sud u Mitrovici/Mitrovicë, Opštinski sud, Okružno i Opštinsko javno tužilaštvo i Sud za prekršaje ne funkcionišu od 20.02.2008.¹³ Ukupno 175 zaposlenih, uključujući pripadnike manjinskih zajednica: 11 Srba, šest Bošnjaka i jednog Turčina, nekada su radili u Okružnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë.¹⁴ Tokom 2007. sud je primio 2.438 novih slučajeva. Od januara 2008. do 20. februara 2008, 363 nova slučaja primljena su na razmatranje.¹⁵ Prema proceni FHP Kosovo, tokom 2008. godine, više od 2.000 građana je uskraćeno za pravo na pravično suđenje i pravo na suđenje u razumnom roku.¹⁶

Poseđujem privatnu svojinu u Južnoj Mitrovici, stan koji ne mogu da koristim od juna 1999. godine. Jedan Albanac mi je srušio kuću i na tom placu sada gradi sedmospratnu zgradu. Žalio sam se organizaciji HABITAT, ali je žalba odbijena i moj slučaj je i dalje nerešen. Vlasnički list je falsifikovan. Bio sam na suđenju u Mitrovici tri puta, ali nažalost, od februara 2008. Sud više ne radi.

R.L. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

Paralelne strukture pravosudnog sistema¹⁷ funkcionišu na nivou prekršajnog suda i opštinskog suda. One se uglavnom bave

13 Do 9. decembra 2008. pravni sistem je, prema Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti, bio u nadležnosti UNMIK-a. UNMIK policija i pravosudni organi su imali izvršnu odgovornost za pravosudni sistem ali su radili u saradnji sa lokalnim sudijama i tužiocima; UNMIK je tokom 2008. nastavio da prenosi neka ovlašćenja na Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kosova i na Kosovsko sudsko veće dok ga u potpunosti ne zameni EULEX. Vlada Republike Srbije nastavlja da upravlja paralelnim pravosudnim sistemom u enklavama u kojima žive Srbi i u opštinama gde su Srbi manjina. Polovinom marta 2008, tokom protesta protiv nezavisnosti Kosova, kosovski Srbi su izdejsvovali nasilno zatvaranje Okružnog i Opštinskog suda u Mitrovicë/ Mitrovici i Opštinskog suda u Leposaviq/Leposaviću i Zubin Potok/Zubin Potoku. 09.12.2008. EULEX je raspoređio tri sudije, tri tužioca i tri pravniku u Okružni sud u Severnoj Mitrovici /Mitrovicë. Izvor: US State Department – Izveštaj o stanju ljudskih prava u 2008. godini za Kosovo.

14 Podaci dobijeni od uprave Okružnog suda u Severnoj Mitrovici/ Mitrovicë Intervju FHP Kosovo, 17. januara 2009.

15 Podaci dobijeni iz zvaničnog izveštaja iz arhive Okružnog suda u Severnoj Mitrovici /Mitrovicë.

16 Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, član 6.

17 22.02.2008, Ministarstvo pravde Republike Srbije preuzelo je Opštinski sud i sudovi za prekršaje u Leposaviću/Leposaviq i Zubin Potoku/Zubin Potok., - izveštaj OEBS-a, Pravosudni sistem u Mitrovici/ Mitrovicë, mesečni izveštaj –decembar 2008.

građanskim parnicama, kao što su razvodi, ostavine i slično, i u svom radu primenjuju zakone Srbije.

I Srbi i Albanci su primorani da se obraćaju nelegalnim institucijama da bi rešili međusobne konflikte. Od građana se često zahteva da poštuju dve sudske procedure – jednu na severu u paralelnim pravosudnim strukturama i drugu pred legitimnim kosovskim sudovima. To se dešava kad je imovina na jugu, vlasnici na severu a sudski proces između Srbina sa severa i Albanca sa juga. Većina sudskog osoblja iz srpske zajednice, koja je radila u kosovskim sudovima u Mitrovici, sada je deo paralelnih pravosudnih struktura kojima se upravlja iz Srbije. Samo jedan kolega srpske nacionalnosti je odbio da bude deo ovih paralelnih pravosudnih struktura.

K. B. predsednik Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë,
Intervju FHP Kosovo, januar 2009.

44

Danas je pravosudni sistem u Mitrovici gori nego 1999. godine. Nema stvarnih prepreka da sudovi normalno funkcionišu. Pozivam nadležne organe vlasti da stvore političku klimu koja će omogućiti normalno funkcionisanje sudova u Mitrovici. Osoblje sudova je spremno da se vrati u zgradu suda i počne sa radom u svakom trenutku. Svaki izgubljeni dan stvara nove velike probleme.

K. B. predsednik Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë,
Intervju FHP Kosovo, januar 2009.

Postoje, međutim, Srbi koji se sasvim dobro snalaze u ovakvom institucionalnom vakuumu i bezbednosnoj situaciji u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë i na severu Kosova uopšte. Oni su tesno povezani sa srpskim strukturama na severu Kosova i snažno podržavaju Vladu Srbije. Oni žive normalnim životom i koriste sve usluge paralelnih struktura. Istovremeno, Okružni pravosudni organi Mitrovice/Mitrovicë su jedine institucije koje bi za njih bile prihvatljive i oni pozivaju odgovarajuće nadležne organe da ponovo uspostave vladavinu prava i funkcionisanje Okružnog suda u Mitrovici/Mitrovicë.

Kosovske institucije su propustile priliku da zadobiju poverenje srpske zajednice na severu Kosova. Mi svoju zaštitu vidimo u Beogradu i zato smo snažno protiv kosovskih institucija i nezavisnosti Kosova. Srbi i drugi manjinski narodi na severu Kosova žive normalno bez ikakvih problema. Međunarodna zajednica je takođe kriva za ovakvu situaciju i loše odnose između Albanaca i Srba na severu Kosova. Tu su našli dobro mesto da u beskraj produže svoj mandat.

V.I. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 20. februar 2009.

Ljudi koji imaju koristi od nedostatka vladavine prava na severu Kosova su poslovni ljudi i šverceri jer oni na ovakvoj situaciji prave profit. U slučaju da meni treba nešto u južnom delu Mitrovice, na primer dokumenat iz suda ili iz opštine, moram za to da molim prijatelje koji tamo žive.

Želim da vidim da sudovi funkcionišu ponovo. Predsednik sudova u Mitrovici u Zvečanu je uvek bio prihvatljiv za srpsku zajednicu i druge manjinske zajednice. Ne mislim da ima bilo kakve potencijalne opasnosti u tome da sudovi ponovo funkcionišu. Naprotiv, mislim da će to stvoriti bezbedniju situaciju za sve nas.

B.R. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 20. februar 2009.

Vlada Kosova i EULEX polako čine korake u pravcu uspostavljanja vladavine prava u Mitrovici/Mitrović. Trenutno u ovom sudu, sudije UNMIK-a i EULEX-a rade na predmetima zaostalim iz ranijeg perioda. Prvo ročište u Okružnom sudu u Mitrovici/Mitrović počelo je 05.03.2009.¹⁸ godine nakon nekoliko pokušaja koji su rezultirali protivljenjem Srba iz Severne Mitrovice/Mitrović. Uprkos tome, EULEX poziva kosovske institucije da upravljaju sudovima i povrate pravosudni sistem na severu u skladu sa svojim mandatom. EULEX navodi svoju spremnost da obezbedi uslove za svaku moguću vrstu pregovora koja se može voditi na ovu temu.

Mitrovica je crna rupa vladavine zakona. Postoji snažno protivljenje kriminalizovanih društvenih grupa koje se opiru povratku vladavine prava na ovo mesto. Na dva granična prelaza na severu Kosova, EULEX carinici registruju svu robu koja ulazi i izlazi i ostvaruju prihod na oba prelaza. Mi stvaramo uslove za

18 Slučaj sudjenja koji vode EULEX sudije.

legitimno poslovanje. Očekujemo proteste jer je normalno da se kriminalne grupe protive svakom redu i zakonu na ovom prostoru.

R.R. zamenik šefa EULEX misije na Kosovu
Intervju FHP Kosovo, 12. mart 2009.

EULEX je počeo sa radom na slučajevima koji su već u proceduri, i tako korak po korak osećamo da se nešto menja na terenu. Smatramo da UNMIK nije bio uspešan u uspostavljanju vladavine prava na ovom prostoru. Snažno verujemo u EULEX i nadamo se da će biti efikasniji u svom radu na ovu temu.

R.M. zamenik premijera Kosova
Intervju FHP Kosovo, 04. mart 2009.

Posao i odgovornost Vlade Kosova je da uspostavi vladavinu prava u regionu Mitrovice. EULEX nema mandat da upravlja ili sprovodi sudsku vlast. Mi smo ovde već tri meseca i činimo napor da svi razumeju prirodu našeg mandata.

R.R. zamenik šefa EULEX misije na Kosovu
Intervju FHP Kosovo, 12. mart 2009.

46

4. Problemi svakodnevnog života

Zbog činjenice da je sever Kosova pod uticajem Republike Srbije u sferi monetarnog sistema, kao i elektroenergetskog snabdevanja i telekomunikacija, Kosovo je mesto bez jedinstvenog monetarnog sistema na svojoj teritoriji, što znači da je zvanična moneta na severu Kosova i dalje srpski dinar. Sva mala privatna preduzeća i prodavnice u Severnoj Mitrovici posluju koristeći dinar. Ovo predstavlja dodatni problem za pripadnike nesrpskih etničkih zajednica jer svoj novac moraju da razmenjuju za drugu valutu na dnevnoj bazi kako bi kupili hranu, što čini da se osećaju kao da žive u stranoj zemlji.

Ne znam kako neko može reći da je Mitrovica jedinstven grad kad važe srpski zakoni u Severnoj Mitrovici, ljudi koriste dinar kao sredstvo plaćanja a mi tamo ne možemo da putujemo sa „KS” tablicama. To je Srbija, prijatelju, što da se lažemo?

A.F. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 23. februar 2009.

Ako je Severna Mitrovica deo Kosova, zašto onda kupujemo robu za dinare a ne za euro? Kad je UNDP gradio moju kuću, dozvolu za rad su dobili u severnom, a ne u južnom delu grada.

B.T. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 19. januar 2009.

Vlasnici raznih poslovnih objekata ne plaćaju porez, vodu ili struju. Nedostatak bilo kakve inspekcije omogućava im da izbegavaju plaćanje poreza, i da prodaju robu nepoznatog ili sumnjivog porekla, ugrožavajući na taj način zdravlje i dobrobit građana.

Imao sam restoran u južnom delu grada u periodu 1999-2008. Sad sam otvorio lokal ovde u Bošnjачkoj Mahali. Zašto sam se preselio u Severnu Mitrovicu? Iskreno, razlog je što mi ovde ne plaćamo ni vodu ni struju, ne plaćamo poreze, i lakše je raditi ovde nego u južnom delu grada.

H.M. Bošnjak iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

Vozači koji putuju na sever Kosova suočavaju se sa velikim problemom kada je u pitanju naplaćivanje polise osiguranja u slučajevima saobraćajnih nesreća jer se na severu primenjuju zakoni Srbije koji se razlikuju od kosovskih zakona. Građani sa severa registruju svoje automobile u paralelnim institucijama pod okriljem Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë. Osiguranje kupuju kod srpskih osiguravajućih kuća koje su registrovane u Srbiji i koje primenjuju zakone Republike Srbije.

Svi Srbi, kao i drugi koji žive na severu Kosova, osiguravaju svoje automobile u kompanijama koje posluju na severu Kosova. Registracija vozila se obavlja u zgradi Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u Mitrovici. To je legalno i tako je od 1999. Kompanije kod kojih se osiguravaju vozila su AMSJ (Auto moto savez Jugoslavije, DUNAV osiguranje, DELTA osiguranje, NOVI GRAM i drugi. Sve ove kompanije posluju po zakonu i imaju kancelarije širom severnog dela Kosova. Građani ovde mogu svoje automobile registrovati na tablice PR za Prištinu, UR za Uroševac, PZ za Prizren, PE za Peć, DJ za Đakovicu, GL za Gnjilan, a ove tablice važe u Srbiji, Crnoj Gori i na Kosovu.

B.R. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 25. februar 2009.

5. Posledice institucionalnog vakuuma u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë

Institucionalni vakuum je stvorio priliku za kriminalce iz svih etničkih zajednica da pojačaju svoje ilegalne aktivnosti, pri čemu ne nailaze ni na kakve prepreke. Slobodno trguju i švercuju, nadmećući se jedni sa drugima i istovremeno ulivajući strah građanima koji tamo žive. Sukobi ovih kriminalnih grupa i njihovih saradnika eskaliraju u nasilje širih razmera bez ikakvog obzira prema stanovništvu koje se nalazi u središtu konflikta.

Dana 30. 12. 2008. dva mladića albanske nacionalnosti iz Južne Mitrovice/Mitrovicë izbola su šesnaestogodišnjeg mladića srpske nacionalnosti iz Severne Mitrovice/Mitrovicë tokom konflikta sa grupom srpskih mladića. Dvojica Albanaca su pobjegla u južni deo grada gde ih je uhapsila policija. U nekoliko narednih sati izbili su međuetnički incidenti u tri multietničke zajednice u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë. U ovim incidentima bilo je pucanja iz automatskog oružja, fizičkih napada, vandalizma (uništavanja automobila) i podmetanja požara, a tokom nasilja jedan Albanac je pogođen iz vatrenog oružja. Kao odgovor na tu situaciju, KFOR, EULEX policija i KP zatvorili su most preko reke Ibar koji razdvaja južni i severni deo grada. Nakon otprilike dva sata, stanje se normalizovalo. Policija i tužioci su počeli da istražuju incident.¹⁹ Članovi svih etničkih zajednica: Srbi, Albanci, Bošnjaci, Romi, Aškali i Egipćani izražavaju svoju zabrinutost i frustracije zbog uslova koji vladaju u Severnoj Mitrovici / Mitrovicë. Oni pozivaju Vladu Kosova i druge nadležne da što pre intervenišu i uspostave vladavinu prava. Žele da kriminalci nestanu iz njihovog života i traže da se bezbednosna situacija u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë popravi. Ne osećaju se bezbedno u svojim domovima.

Danas je srpska zajednica u Severnoj Mitrovici podložna različitim vrstama pritiska. Neki oblici pritiska su prvenstveno političke prirode jer su Srbi koji rade u paralelnim strukturama primorani da bojkotuju kosovske institucije. Druga forma pritiska su pretnje kriminalnih grupa koje slobodno i neometano posluju u Severnoj Mitrovici i na severu Kosova.

M.A. Srbini iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 20. februar 2009.

Kao građanin Kosova, želim da Vlada garantuje mir i bezbednost za sve građane, da proširi svoj autoritet na celo Kosovo i da ne dopusti da severnim delom Kosova upravljaju kriminalci. Ne mogu da idem u Severnu Mitrovicu svojim kolima sa „KS” tablicama, već moram da ih skidam svaki put kad idem u Severnu Mitrovicu... Nema članova srpske policije i vojske u uniformi u Severnoj Mitrovici ali druge paralelne strukture rade sve, pojavljuju se na TV, pravosuđe ne funkcioniše. Ništa nije na svom mestu.

H.M. Bošnjak iz Severne Mitrovice/Mitrovićë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

Nakon poslednjeg incidenta, sve češće čujemo od svojih mušterija srpske nacionalnosti da imaju problema sa svojim zemljacima (paralelne strukture) koji zastrašuju obične ljude i zahtevaju od njih da ne kupuju u Bošnjačkoj Mahali. Srpski građani su žrtve srpskih vlasti koje njima manipulišu.

H.M. Bošnjak iz Severne Mitrovice/Mitrovićë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

Iako stalno poziva građane severnog dela Kosova da budu strpljivi i rade zajedno u pravcu stvaranja klime tolerancije i razumevanja, Vlada u praksi radi veoma malo u pravcu realizacije te ideje. Pitanje vlasništva predstavlja jedan od glavnih problema za Albance i Srbe koji žive u Mitrovici/Mitrovićë.

Poseđujem imovinu u južnoj Mitrovici u ulici Ramiz Sadiku. To je stan od 72 kvm koji ne mogu da koristim od juna 1999. Da bih rešio svoj problem, sastao sam se sa gradonačelnikom Barjramom Rexhepijem i razgovarao sa Upravnim odborom u južnom delu grada i njima sam se žalio da mi je stan uzurpiran. U Severnoj Mitrovici postoji Srpska Skupština opštine kojom upravlja Srpska radikalna stranka (SRS). Nekoliko puta sam išao tamo da bih razgovarao sa Z. T. kome sam se takođe žalio na probleme vezane za imovinu, ali, nažalost, moji napori su bili bezuspešni. U Severnoj Mitrovici je na delu velika pljačka. Stanovi koje gradi Republika Srbija daju se bez ikakvog kriterijuma. Svuda se krade, što mogu da dokažem Vladi Kosova, kao i manipulacije koje se događaju u Severnoj Mitrovici. Rađe bih išao u Prištinu nego u Severnu Mitrovicu, ali nije na meni da odlučujem. Tu su političari da odlučuju u naše ime.

R.L. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovićë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

20 Incident se dogodio pre decembra 2008. kad je UNMIK preneo ovlašćenja na EULEX. U trenutku incidenta, Vlada Kosova i UNMIK su bili nadležni za koordinaciju procesa povratka.

U trenutku kad Vlada Kosova i UNMIK ohrabruju izbeglice da se vrate u svoje domove i promovišu proces povratka garantujući im pravo vlasništva, paradoks je da se albanskom zemljoradniku u naselju *Brđani/Kroi i Vitakut* UNMIK uskraćuje pravo da ponovo izgradi svoju kuću i u njoj uživa.²⁰

Nakon incidenta koji se dogodio kad sam pokušao da ponovo izgradim svoju kuću u naselju Brđani/Kroi i Vitakut u Severnoj Mitrovici, radovi na mojoj kući su obustavljeni od strane KFOR-a i UNMIK-a, čak i renoviranje kuće, uz objašnjenje da moj rad može uznemiriti Srbe... Čak i nakon javnog obećanja premijera da će mi Vlada Kosova pomoći u rekonstrukciji kuće sa 10.000 eura, u okviru projekta pomoći Albancima da se vrate na svoja ognjišta, 37 dana nakon tog obećanja, ja još nisam primio novac.

A.K. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 21. januar 2009.

50

Političari tvrde da je Kosovo jedinstveno. Ako je tako, zašto ja, građanin Kosova, nemam pravo da se vratim i popravim svoju kući i tamo živim? Zašto mi KFOR i KP ne dozvoljavaju da ponovo izgradim svoju kuću ?... Da li ja to previše pitam ili je to zbog nečije političke volje koja ilegalno upravlja Kosovom? Nadao sam se da će Vlada Kosova nešto učiniti po pitanju problema u Severnoj Mitrovici, ali izgleda da su svi govori čista bajka u predizbornoj kampanji. Obećanje pomoći i proširenja vlasti na celu teritoriju Kosova ostaju samo prazne reči. Ne očekujem da EULEX uradi više od UNMIK-a, oni su svi isti. Ne tražim milost, već kao građanin Kosova tražim osnovna prava, pravo da živim u svojoj kući, to je moja jedina molba koju imam za Vladu Kosova.

A.K. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 21. januar 2009.

Pristup privatnoj svojini nije jedini problem sa kojim se Albanci na severu Kosova susreću. Oni imaju i bezbednosnih problema i teškoća u ostvarivanju prava na korišćenje usluga koje pružaju lokalne institucije. Oni se osećaju zaboravljenim od strane kosovske vlasti i budućnost im izgleda prilično neizvesno.

Sve strukture Vlade Srbije funkcionišu u Severnoj Mitrovici, srpski zakoni su na delu, kao i srpska policija, zdravstvo,

obrazovanje i slično. Skupština opštine zajedno sa svim opštinskim organima funkcioniše u Severnoj Mitrovici a oni su pod upravom Beograda a ne Prištine.

B.T. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 19. januar 2009.

Albanci koji žive na severu Kosova, a posebno u Severnoj Mitrovici, u strahu su da je premijer Kosova već odustao od napora da reši ovaj problem. Oni se boje da su kosovski lideri na neki način prodali Mitrovicu i da je to uzrok ovako haotične situacije koja trenutno vlada.

V.I. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 13. februar 2009.

Želeo bih da se Vlada Kosova uključi u napore u pravcu stvaranja trajnog rešenja za nas, Albance, koji živimo u severnom delu grada, da garantuju našu bezbednost, bolje uslove života, ili da nam, s druge strane, kažu da se predamo, prodamo nepokretnosti koje posedujemo i napustimo Severnu Mitrovicu. Srpska Vlada je uložila milione u kupovinu albanske imovine, u mnogim delovima na severu grade se zgrade za Srbe, a naša Vlada tvrdi da je sve pod kontrolom i hvali se celovitošću Kosova, dok je, nažalost, Kosovo podeljeno. Vladini predstavnici posećuju Mitrovicu samo radi sticanja političkih poena ili pred izbore.

A.F. Albanac iz Severne Mitrovice/Mitrović
Intervju FHP Kosovo, 19. januar 2009.

Osim direktne pomoći koju obezbeđuje paralelnim strukturama, Vlada Republike Srbije je takođe uključena i u aktivnu negativnu medijsku kampanju²¹ koja se tiče odnosa među Albancima i Srbima. Mediji na severu Kosova često daju vrlo pristrasne izveštaje i deluju u službi određenih dnevno-političkih interesa. Ne emituju programe koji se tiču svih građana, kršeći na taj način pravo građana da budu informisani o događajima važnim za sredinu u kojoj žive.

Srpska zajednica posmatra razvoj političke situacije i život na Kosovu uopšte kroz medije. Moram reći da je većina medija ocenjena negativno. Postoje pravne obaveze i planovi da se osnuje jedan nacionalni TV kanal na srpskom jeziku, i nadam se da će mediji odigrati svoju suštinsku ulogu i ostati u službi javnosti.

21 na primer, <http://www.rts.rs/page/search/ci.html?lang=ci&searchText=Kosovo+i+metohija+>, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=108639&q=Kosovo+i+Metohija>

Ovog trenutka, svi mediji na severu Kosova su ispolitizovani i više zastupaju politiku nego sami političari.

S.S. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 20. februar 2009.

Mislim da najveće zlo za narod dolazi od političara i političkih partija, koje čine sve što mogu da podele narod. Međuetnički problemi dele ljude. Ja želim da Vlada Kosova pohapsi srpske kriminalne klanove koji deluju na severu Kosova i, naravno, Albance koji sa njima sarađuju. Bezbednost je vrlo važno pitanje koje utiče na ukupnu klimu u regionu. Etnički motivisani incidenti svrstavaju ljude u grupe. Na kafić mog sina jedan Albanac je bacio granatu 2005. godine, što se odmah negativno odrazilo na ukupnu situaciju u gradu.

R.L. Srbin iz Severne Mitrovice/Mitrovicë
Intervju FHP Kosovo, 04. februar 2009.

52

Zvaničnici Vlade Kosova tvrde da nisu zadovoljni postojećim stanjem u Severnoj Mitrovici/Mitrovicë i severnom Kosovu uopšte. Mnogo faktora treba razmotriti pre nego što se oni upuste u akcije usmerene poboljšanju situacije na severu Kosova. Oni takođe tvrde da nisu u poziciji da donose nikakve odluke ili čine bilo šta bez podrške međunarodne zajednice, u prvom redu EULEX-a. Mogućnost srpske zajednice da razume novonastalu situaciju na Kosovu nakon proglašenja nezavisnosti, i sposobnost da identifikuje najbolje rešenje za svoju situaciju je preduslov poboljšanja situacije, navode zvaničnici Vlade Kosova. Vlada Kosova smatra da je proces decentralizacije dobra prilika za uključivanje etničkih zajednica u proces donošenja odluka.

Situacija u Mitrovici i na severu Kosova nije onakva kakvu mi želimo. U poslednje vreme primećuju se izvesni koraci u pravcu poboljšanja situacije u Mitrovici. Proces decentralizacije treba da obezbedi visoke standarde života za manjinske zajednice, posebno za srpsku zajednicu na Kosovu. Ali, ne može se ostvariti uspešan proces decentralizacije ukoliko se kosovski Srbi ne uključe u rad Vlade. Decentralizacija zahteva spremnost na saradnju i lojalnost srpske zajednice na Kosovu.

R.M. zamenik premijera Kosova
Intervju FHP Kosovo, 04. mart 2009.

EULEX još uvek ne funkcioniše u potpunosti na teritoriji čitavog Kosova. Prvi izazov za EULEX je bio uspostavljanje prisustva na celom Kosovu, uključujući i dva granična prelaza na severu Kosova. Dana 19.02.2008. godine, Srbi sa Kosova i Srbi iz Srbije napali su Kapiju 1 i Kapiju 31, granične prelaze između Kosova i Srbije, u znak protesta zbog proglašenja nezavisnosti Kosova. Nakon što su se protestanti povukli, jedinice KFOR-a su povratile kontrolu nad prelazima i zatvorile ih na 24 sata. Dana 20.02.2008, vlasti su ponovo otvorile granične prelaze bez prisustva predstavnika carinske službe, ali uz prisustvo UNMIK-a, KFOR-a i KP. Do kraja godine, carinske službe EULEX-a počele su postepeno da preuzimaju dužnost na ovim lokacijama.²² Zvaničnici EULEX-a misle da se misija EULEX-a u Mitrovici/Mitrović razlikuje od misije u ostalim delovima Kosova. Priznaju da trenutno imaju više izvršne vlasti u Mitrovici/Mitrović nego što je inicijalno planirano o okviru mandata mentorstva, monitoringa i savetovanja (MMA), ali su uvereni da će se vremenom, uz promenu okolnosti, i ta situacija bezbolno promeniti. Prema navodima viših zvaničnika EULEX-a, Vlada Kosova treba da donosi odluke i preduzima akcije u pravcu ponovnog uspostavljanja vladavine prava u regionu Mitrovice/Mitrović.

Najpre, EULEX još uvek nije potpuno operativan na Kosovu; treba nam još nekoliko dodatnih nedelja da to postignemo. UNMIK je prestao sa radom i preneo sva ovlašćenja na EULEX u decembru prošle godine. Dva granična prelaza na severu Kosova predstavljala su poseban izazov za EULEX u smislu našeg prisustva tamo. Glavni zadatak je demonstrirati da je EULEX fizički prisutan na carini, u pograničnoj policiji i u običnoj policiji.

R.R. zamenik šefa EULEX misije na Kosovu
Intervju FHP Kosovo, 12. mart 2009.

Sa stanovišta Vlade Kosova i EULEX-a, uticaj Beograda, paralelne institucije i kriminal na severu Kosova su glavni problem. Obe strane smatraju da će pitanje širenja uticaja kosovskih institucija na sever Kosova biti veoma dug i naporan proces.

Beograd ima ogroman uticaj na sever Kosova. Kako da uspostavimo svoje prisustvo pored tako visokog stepena kriminala u regionu. Imamo volju građana Kosova, Vlade Kosova i međunarodne zajednice naspram veoma prisutnog uticaja politike iz Srbije i kriminalnih struktura. Izolacija ljudi na severu je

činjenica, to se događa – oni se ne osećaju ni građanima Kosova ni Srbije. Civilno društvo je izvrstan resurs i mora igrati ključnu ulogu u ovom procesu. Ja lično ne vidim brzo rešenje za Mitrovicu. Rešavanje tog problema je dugotrajan proces. Kosovo mora da postane atraktivno mesto za sve ljude koji u njemu žive, a zaustavljanje kriminala je prva stvar koja se mora uraditi. Sve drugo će onda doći na svoje mesto.

R.R. zamenik šefa EULEX misije na Kosovu
Intervju FHP Kosovo, 12. mart 2009.

Preporuke

- FHP Kosovo zahteva od Vlade Kosova i nadležnih vlasti da obezbede implementaciju tačke 3 člana 58 (odgovornost države)²³ III poglavlja Ustava Kosova i tačkaka 3.2 i 3.5 člana 3²⁴ Zakona o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu i tako obezbede bezbedan život za sve građane Kosova.

- FHP Kosovo zahteva od Vlade Kosova i EULEX da rade zajedno i hitno uspostave vladavinu prava u Mitrovici/Mitrovicë.

- Vlada Kosova treba da se angažuje u pravcu širenja uticaja institucija na sever Kosova i tako omogući pravilno funkcionisanje svih institucija čime se obezbeđuje osnova za normalan život. Uključivanje manjinskih zajednica, posebno srpske zajednice koja živi u ovom delu Kosova, u sve tokove života je od ključnog značaja za ovaj proces. Podrška EULEX-a u ovom procesu je izuzetno važna.

- Vlada Kosova i pravosudni organi treba ozbiljno da rade na tome da omoguće svim građanima Kosova da uživaju u pravu na privatnu svojinu kao pravu koje je zagarantovano u svakom demokratskom društvu.

- Vlada Kosova treba da radi u pravcu direktne integracije zajednica, posebno srpske zajednice, u sve institucije Republike Kosovo. Vlada Kosova takođe treba da preduzima sve neophodne mere da obezbedi jednake socio-ekonomske uslove za sve manjinske zajednice na Kosovu.

- Vlada Kosova treba da napravi nacrt strategije koja nudi rešenja za integraciju srpskih paralelnih struktura koje kontroliše Vlada Republike Srbije, kako bi one postale deo institucija Kosova pod kontrolom Vlade Kosova.

23 Tačka (3) člana 58 (odgovornost države) III poglavlje Ustava Kosova: "Republika Kosovo će preduzeti sve neophodne mere da zaštiti osobe koje mogu biti izložene pretnjama ili diskriminaciji, neprijateljskom ponašanju ili nasilju na osnovu njihove nacionalne, etničke, kulturne, jezičke ili religiozne pripadnosti."

24 Tačke (3.2) i (3.5) člana 3 Zakona o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu: "Republika Kosovo će preduzeti sve neophodne mere da zaštiti osobe koje mogu biti izložene pretnjama ili zastrašivanju, neprijateljskom ponašanju ili nasilju na osnovu njihove nacionalne, etničke, kulturne, jezičke ili religiozne pripadnosti. Odgovorni organi će krivično goniti, kao što je propisano zakonom, sve koji su odgovorni za ovakve pretnje ili ponašanje opisano u ovom članu."

(3.5) "Republika Kosovo će štiti slobodu kretanja i bezbednost pripadnika svih zajednica na celoj svojoj teritoriji."

Pravni okvir

Ustav Republike Kosovo

Poglavlje III Prava Zajednica i Njihovih Pripadnika

Član 57 [Opšta Načela]

1. Stanovnici koji pripadaju istoj nacionalnoj ili etničkoj, jezičkoj ili verskoj grupi koja je tradicionalno prisutna na teritoriji Kosova (zajednice), uživaju posebna prava koja su određena ovim Ustavom, pored ljudskih prava i osnovnih sloboda, određenih Poglavljem II ovog Ustava.
2. Svaki pripadnik zajednice će imati pravo da slobodno izabere da se sa njim postupa ili ne postupa kao sa pripadnikom date zajednice, a zbog tog izbora niti zbog korišćenja prava koja su povezana sa tim izborom ne sme da proizide nikakva diskriminacija.
3. Pripadnici zajednica će imati pravo da slobodno izražavaju, neguju i razvijaju svoj identitet i svojstva svoje zajednice.
4. Korišćenje ovih prava povlači sa sobom dužnosti i odgovornosti u smislu postupanja u skladu sa zakonom Republike Kosovo, i ne sme da uskraćuje prava drugih lica.

Član 58 [Odgovornosti Države]

1. Republika Kosovo će osigurati odgovarajuće uslove koji će omogućiti zajednicama i njihovim pripadnicima da čuvaju, štite i razvijaju svoj identitet. Vlada će naročito podržati kulturne inicijative zajednica i njihovih pripadnika, uključujući i finansijsku pomoć.
2. Republika Kosovo će unapređivati duh tolerancije, dijalog i pružaće podršku pomirenju između zajednica i poštovaće standarde određene Okvirnom konvencijom Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom za regionalne ili manjinske jezike.
3. Republika Kosovo će preduzeti sve neophodne mere da zaštiti lica koja mogu da budu izložena pretnjama ili postupcima diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja zbog njihovog nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog ili verskog identiteta.
4. Republika Kosovo će po potrebi usvojiti adekvatne mere koje mogu da budu neophodne za unapređenje potpune i stvarne jednakosti između pripadnika zajednica u svim oblastima

- privrednog, socijalnog, političkog i kulturnog života. Ovakve preduzete mere neće biti smatrane aktom diskriminacije.
5. Republika Kosovo će promovisati očuvanje verskog i kulturnog nasleđa svih zajednica, kao sastavnog dela nasleđa Kosova. Republika Kosovo će imati posebnu dužnost da osigura efikasnu zaštitu lokaliteta i spomenika od kulturnog i verskog značaja za zajednice.
 6. Republika Kosovo preuzima efikasne mere protiv svih onih koji podrivaju uživanje prava pripadnika zajednica. Republika Kosovo će se uzdržavati od politika ili praksi koje imaju za cilj asimilaciju lica, koja pripadaju zajednicama, protiv njihove volje, i dužna je da zaštiti ta lica od svakog postupka koji ima za cilj takvu asimilaciju.
 7. Republika Kosovo će obezbediti, na nediskriminatornoj osnovi, da sve zajednice i njihovi pripadnici mogu da koriste svoja prava koja su navedena u ovom Ustavu.

Član 59 [Prava Zajednica i Njihovih Pripadnika]

Pripadnici zajednica imaju pravo, pojedinačno ili u okviru zajednice da:

- (1) izražavaju, održavaju i razvijaju svoju kulturu i čuvaju suštinske elemente svog identiteta, odnosno veroispovest, jezik, tradiciju i kulturu;
- (2) stiču javno obrazovanje na jednom od zvaničnih jezika Republike Kosovo, posvom izboru na svim nivoima;
- (3) stiču predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje na svom jeziku, u obimu koji je propisao zakonom, gde je temelj osnivanja posebnih razreda ili škola niži nego što je obično određeno za obrazovne institucije;
- (4) osnivaju i upravljaju sopstvenim privatnim obrazovnim i ustanovama za obuku, kojima se može odobriti finansijska pomoć, u saglasnosti sa zakonom imedunarodnim standardima;
- (5) slobodno koriste svoje jezik, kako privatno tako i u javnosti;
- (6) koriste svoj jezik i pismo u odnosima sa opštinskim vlasima ili lokalnim kancelarijama vlasti u oblastima u kojima predstavljaju dovoljan udeo u stanovništvu, u skladu sa zakonom. Troškove za usluge tumačenja ili prevođenja, snose nadležni organi;
- (7) koriste i ističu simbole zajednice, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima;

- (8) lična imena pišu u izvornom obliku i pismu na svom jeziku, ka i da povrate izvorna imena koja su bila prinudno promenjena;
- (9) koriste lokalne nazive, nazive ulica i drugih topografskih oznaka koje odražavaju i uzimaju u obzir multietnički i multijezički karakter date oblasti;
- (10) imaju zagarantovan pristup i posebnu zastupljenost u javnim medijima, kao i programe na svom jeziku, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima;
- (11) osnivaju i koriste svoje medije, uključujući pružanje informacija na svom jeziku, između ostalog putem dnevnih novina i kablovskih servisa, i korišćenje rezervisanog broja frekvencija za elektronske medije, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima. Republika Kosovo će preduzeti sve mere koje su potrebne da bi se osigurao međunarodni plan frekvencija koji omogućava kosovskim Srbima pristup licenciranom nezavisnom televizijskom kanalu na Srpskom jeziku na celoj teritoriji Republike Kosovo;
- (12) uživaju neometane međusobne kontakte u Republici Kosovo, i uspostavljaju i održavaju slobodne i miroljubive kontakte sa licima iz bilo koje države, a naročito sa onima sa kojima imaju zajednički etnički, kulturni, jezički i verski identitet, ili zajedničko kulturno nasleđe, u saglasnosti sa zakonom i međunarodnim standardima;
- (13) uživaju neometane kontakte sa lokalnim, regionalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama i učestvuju bez diskriminacije u njihovim aktivnostima;
- (14) osnivaju udruženja za kulturu, umetnost, nauku i obrazovanje, kao i školska i druga udruženja za izražavanje, negovanje i razvoj svog identiteta.

Član 60 [Konsultativno Veće za Zajednice]

1. Konsultativno veće za zajednice će funkcionisati pod okriljem Predsednika Republike Kosovo, u kome će biti zastupljene sve zajednice.
2. Konsultativno veće za zajednice će, između ostalih, činiti predstavnicima udruženja zajednica.
3. Mandat Konsultativnog veća za zajednice obuhvata:
 - (1) obezbeđivanje mehanizma za redovnu razmenu mišljenja između zajednica i Vlade Kosova;
 - (2) pružanje mogućnosti zajednicama da u početnoj fazi daju komentare na zakonodavne i političke inicijative, koje može

da pripremi Vlada, daju predloge na ovakve inicijative i traže da njihovi stavovi budu uključeni u relevantne projekte i programe;

(3) sve ostale odgovornosti i funkcije, u saglasnosti sa zakonom.

Član 61 [Zastupljenost pri Zapošljavanju u Javnim Institucijama]

Zajednice i njihovi pripadnici imaju pravo na pravičnu zastupljenost pri zapošljavanju u javnim organima i javnim preduzećima na svim nivoima, posebno u policijskoj službi u oblastima gde živi data zajednica, uz poštovanje pravila u pogledu sposobnosti i integriteta koja se primenjuju za javnu administraciju.

Član 62 [Zastupljenost u Javne Lokalne Organe]

1. U opštinama gde najmanje deset posto (10%) stanovnika pripada manjinskim zajednicama, koje u toj opštini ne čine većinu, mesto potpredsednika za zajednice biće rezervisano za jednog predstavnika iz redova tih zajednica.
2. Mesto potpredsednika zauzeće kandidat iz zajednice koja ne čini većinu, a koji je dobio najviše glasova na otvorenoj listi kandidata na izborima za Skupštinu opštine.
3. Potpredsednik za zajednice će unapređivati dijalog između zajednica i služice kao zvanično lice za rešavanje zabrinutosti i interesa zajednica koje ne čine većinu na sastancima Skupštine opštine i u njenom/njegovom radu. Potpredsednik je takođe odgovoran za preispitivanje pritužbi zajednica ili njihovih pripadnika, ukoliko akta ili odluke Skupštine opštine povređuju njihova Ustavom zagarantovana prava. Potpredsednik takva pitanja prosleđuje Skupštini opštine radi ponovnog preispitivanja akta ili odluke.
4. U slučaju da Skupština opštine odluči da ne razmotri ponovo svoj akt ili odluku, ili ukoliko potpredsednik smatra da rezultat, posle ponovnog razmatranja i dalje predstavlja povredu Ustavom zagarantovanih prava, onda on/ona može da podnese to pitanje direktno Ustavnom sudu, koji može da donese odluku da li će da prihvati taj predmet radi preispitivanja.
5. Zajednicama koje ne čine većinu u Republici Kosovo, je zagarantovana zastupljenost u izvršnim organima tih opština.

Zakon o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika u Republici Kosovo

Član 3. Potpuna i efektivna ravnopravnost

- 3.1 Republika Kosova promoviše duh mira, tolerancije, međukulturni i međuverski dijalog, podržava pomirenje među zajednicama. Standardi određeni ovim zakonom i Okvirom Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina i ostalim relevantnim instrumentima biće poštovani u cilju dostizanja potpune i efektivne ravnopravnosti za sve ljude na Kosovu.
- 3.2 Republika Kosova preduzima sve potrebne mere da bi zaštitila osobe koje su predmet pretnji ili zastrašivanja, neprijateljstva ili nasilja koje proističe iz njihovog nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog ili verskog identiteta. Nadležni organi će sudski goniti, kako je predviđeno zakonom, one koji vrše ovakve pretnje ili dela opisana u ovom odeljku.
- 3.3 Svi oblici diskriminacije, neposredni ili posredni, na račun nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog ili verskog identiteta su zabranjeni. U skladu sa zakonom Republika Kosova će sigurati da svi pripadnici zajednica u potpunosti uživaju svoja osnovna prava i preduzeće posebne mere da ispravi bilo koju situaciju u kojoj je ovim licima uskraćeno ravnopravno uživanje ovih prava.
- 3.4 Republika Kosova će preduzeti sve afirmativne mere koje mogu biti neophodne radi promocije potpune i efektivne ravnopravnosti u svim oblastima ekonomskog, društvenog, političkog i kulturnog života, uključujući prosvetu, medije, zdravstvo i ostale javne usluge. Ovakve mere će biti ravnopravno ponuđene svim zajednicama i njihovim pripadnicima isključivo na osnovu potreba.
- 3.5 Republika Kosova će zaštititi slobodu kretanja i bezbednost i sigurnost pripadnika zajednica u čitavoj zemlji.

Security situation in Mitrovicë/Mitrovica

during the period December 2008
and January 2009

Report by HLC - Kosovo

Spotlight Series

Content

Background	65
Summary	65
1. Overall security situation	
in North Mitrovica/Mitrovicë	67
2. Potentially ethnically motivated incidents	
in Mitrovicë/Mitrovica during	
December 2008 and January 2009	69
3. Justice and Security	71
4. Daily life problems	74
5. Consequence of the institutional vacuum	
in North Mitrovica/ Mitrovicë	75
Legal Framework	83
Constitution of the Republic of Kosovo	83
Law on the protection and Promotion of the Rights of	
Communities and their Members in Kosovo	87

Promoting the Protection of Minority Rights in Kosovo is a project funded jointly by the European Union and the OSCE - High Commissioner on National Minorities. This project is managed by the European Commission Liaison Office and the OSCE - High Commissioner on National Minorities. *This publication has been produced with the assistance of the European Union and the OSCE High Commissioner on National Minorities.*

The contents of this publication are the sole responsibility of the Humanitarian Law Center-Kosovo and can in no way be taken to reflect the views of the European Union or the OSCE High Commissioner on National Minorities.

Background

Following the increase in the number of incidents in North Mitrovica/Mitrovicë which occurred at the end of December 2008, and throughout January 2009, HLC-Kosovo conducted research to systematically monitor the implementation of minority rights in practice, in particular the extent of the implementation of point 3¹ of article 58 (state responsibilities) of chapter III of the Kosovo constitution and points 3.2 and 3.5² of article 3 of the Law on the Protection and Promotion of the rights of Communities and their Members in Kosovo. The research also sought to identify the level of security in North Mitrovica/Mitrovicë, as well as the causes, consequences and impact that the incidents have had on the overall security situation and everyday life of citizens living in this region. For this purpose, HLC-Kosovo conducted 40 interviews with representatives of local municipal authorities, the judiciary, police, civil society and citizens of all ethnic backgrounds.

Summary

Based on the research conducted HLC-Kosovo considers the security situation in North Mitrovica/Mitrovicë volatile. The security of a country is always linked to, and depends on, the functioning of its institutions. First and foremost it depends on the effective functioning of the police, the office of the prosecutor, courts, customs as well as other authorities at a local level. The Kosovo Police (KP) is the only Kosovo institution functioning in North Mitrovica/ Mitrovicë. The police station in North Mitrovica/Mitrovicë cooperates closely with the regional police station located in the southern part of Mitrovicë/Mitrovica. When incidents occur they react jointly with regional police stations and EULEX regional police.³ EULEX is still not fully operational Kosovo-wide. The first challenge with which EULEX was faced was establishing its presence across Kosovo including at two border crossing gates on the north border with Serbia.

Using Kosovo Police data, HLC-Kosovo found out that during the period from December 1st 2008 until January 31st 2009, there were a total of forty-two (42) potentially ethnically motivated

1 Point 3 of the article 58 (state responsibilities) of the chapter III -Kosovo Constitution “ The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who may be subject to threats or acts of discrimination, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity”.

2 Points 3.2 and 3.5 of the article 3, Law on Protection and Promotion of the Rights of Communities and their Members in Kosovo “The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who are subject to threats or acts of intimidation, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity. The competent bodies shall prosecute, as provided by law, those engaging in such threats or acts described in this paragraph.” “3.5 The Republic of Kosovo shall protect the freedom of movement and safety and security of members of communities throughout the country.”

3 B.H. - spokesperson KP-Mitrovicë/ Mitrovica, HLC-Kosovo Interview, January 13th 2009.

incidents reported throughout Kosovo. Thirty-two (32) of the reported incidents, that is 76 per cent of all incidents, occurred in Mitrovicë/Mitrovica.

Offences included the throwing of hand grenades, assault, causing bodily injury, explosions, arson, stabbings, attempted murder, and damage to property, etc. Such incidents were reported by citizens of all ethnic communities. The Kosovo police is conducting investigations into these incidents, while EULEX is monitoring the process.

Judiciary bodies including the Mitrovicë/Mitrovica District Court, the District Prosecutor's Office, the Municipal Court and Prosecutor's Office and the Municipal Court for minor offences have not functioned since February 20th 2008. On February 22nd 2008, the Serb Ministry of Justice took over the municipal and minor offences courts of Leposavič/Leposaviq and Zubin Potok/Zubin Potok.⁴ According to the data that HLC-Kosovo received from the administration of the Mitrovicë/Mitrovica District Court it is estimated that access to justice and the right to a fair and timely trial were denied to more than 2,000 citizens during 2008.⁵

Because the northern part of Kosovo is under the influence, and a part of the monetary system (as well as electro-energetic, postal and telecommunication systems) of Serbia, Kosovo has no single currency in use across all its territory; the currency in use in northern Kosovo is the Serbian dinar.

The institutional vacuum has created an opportunity for criminals to increase their illegal activities. They operate freely unhindered by anyone; they are involved in illegal trade and smuggling, competing with each other and instilling fear among all citizens that live there.⁶

Members of all communities Serbs, Albanians, Bosniaks, Roma, Ashkali and Egyptians express their concerns and frustrations about the prevailing situation in North Mitrovica/Mitrovicë. They call on the Kosovo government and other authorities to intervene urgently and restore the rule of law. They want criminals out of their life and ask for the security situation to improve. They do not feel safe to sleep in their homes.⁷

Kosovo government officials are not satisfied with the existing situation in North Mitrovica/Mitrovicë and northern Kosovo in general. They claim that they are not in a position to take any

4 OSCE report, Court System in Mitrovica/ Mitrovicë, monthly report –December 2008.

5 European Convention for Human Rights, article 6.

6 V.G.-Serb, citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview, 20 February 2009, V.I- Albanian citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview, February 13th 2009, H.M, Bosniak citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009, A.L.-Serb Citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview, February 20th 2009.

7 *Ibid.*

decision or do anything without the support of the international community, primarily EULEX.⁸

Currently EULEX exercises more executive power in Mitrovicë/Mitrovica than was initially planned within their mentoring, monitoring and advising (MMA) mandate but they are confident that this situation will change smoothly as the circumstances change and time passes. According to senior EULEX officials the Kosovo government should take decisions and undertake steps to restore justice in the Mitrovicë/Mitrovica District, which comprises the municipalities of Leposavić/Leposaviq, Mitrovicë/Mitrovica, Srbica/Skënderaj, Vuçitrn/Vushtrri, Zubin Potok/Zubin Potok and Zvečan/Zveçan, and improve the overall security situation there.

1. Overall security situation in North Mitrovica/Mitrovicë

The lack of authority and absence of Kosovo institutions in the north, have made it possible for the parallel structures to become stronger and they now function in accordance with applicable Serbian legislation. Parallel police⁹, judicial¹⁰, education, health and municipal structures have been established, operate and run everyday life in the northern part of Kosovo.

“The security situation in North Mitrovica is very good when you take into consideration that there has been a continuous institutional vacuum in North Mitrovica for more than a year. The Kosovo Police and the Serb parallel security structures are not efficient enough. Moreover, the organized groups are very strong and they prevail in accomplishing their goals.”

S.S- Serb- citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 25th 2009

“The Serb parallel institutions are stronger than ever; the Serbian government has increased its support for these institutions. Criminal groups that operate in North Mitrovica are an armed and ever present threat to the overall security here in Mitrovica. Members of these groups are permanently threatening Serbs in case of any cooperation or participation in Kosovo institutions. The operation of these groups in North Mitrovica is a “public secret”. The Security situation in North Mitrovica is unacceptable and unbearable.”

B.R.- mayor of Mitrovicë/Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 26th 2009

8 R.M.-deputy prime minister, HLC-Kosovo Interview, March 4th 2009.

9 V.I, Albanian citizen-North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview of February 13th 2009, V.G, Serb citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview, 20 February 2009, H.M, Bosniak citizen- North Mitrovica/ Mitrovicë, HLC-Kosovo Interview of February 4th 2009.

10 Serb parallel first instance courts are operating in northern Kosovo primarily for political purposes. They decide only on civil matters - K.B. President of the Mitrovica District Court, Vushtrri/Vucitrn, HLC-Kosovo Interview of January 26th 2008.

“Organized crime and Belgrade support are enabling parallel structures to become stronger in northern Kosovo. De jure the whole territory of Kosovo is sovereign relying in the principle one place one law but de facto we have parallel structures operating under Serbian law in the north.”

R.M- Deputy Prime Minister of Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 4th 2009

“The institutional vacuum has created good conditions for criminals to increase their illegal activities. They operate freely unhindered by anyone; they are involved in illegal trade and smuggling, competing with each other instilling fear among all citizens that live here. Huge threats are present among the Serb community that come from different organized groups toward Serb citizens. Serbs from this part of Kosovo feel insecure and in danger. They say: ‘We don’t have problems with Albanians and Serbs from Kosovo.’

V.I. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 13th 2009

“Security is the biggest concern for all Albanians in North Mitrovica. Our children are afraid to play outside their houses because there is no security in the streets.”

B.T. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 19th 2009

The Kosovo Police station in North Mitrovica/Mitrovicë is operational since August 1999. This police station did not cease functioning after Kosovo declared its independence. Sixty-two Serb policemen and an additional 44 policemen that, until the independence of Kosovo, used to work in the regional police directorate in Mitrovicë/Mitrovica currently work in the North Mitrovica/Mitrovicë police station. Eleven Albanians, four Bosniaks and one member of Ashkali community are also employed in this police station. In the municipalities of Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zveçan, Leposavić/Leposaviq and Zubin Potok/Zubin Potok in northern Kosovo, Serbs did not leave the police because they were under UNMIK and now EULEX command.¹¹ All Serb policemen employed in the regional police directorate in Mitrovicë/Mitrovica are now serving at the police station in North Mitrovica/Mitrovicë.

¹¹ KP data provided to HLC, January- February 2009

2. Potentially ethnically motivated incidents in Mitrovicë/Mitrovica during December 2008 and January 2009

Using Kosovo Police data, HLC-Kosovo found out that during the period from December 1st 2008 until January 31st 2009, there was a total of forty-two (42) potentially ethnically motivated incidents reported throughout Kosovo. Thirty-two (32) out of forty two reported incidents occurred in Mitrovicë/Mitrovica alone, five (5) in Ferizaj/Uroševac, three (3) in Prishtinë/Priština and two (2) incidents occurred in Peja/Peć.

The nature of incidents varies ranging from throwing hand grenades, assaults, bodily injuries, explosions, arson, stabbings, attempted murders, damage to property etc. Incidents were reported by citizens of all ethnic communities. The Kosovo police is conducting investigations into these incidents. This process is being closely monitored by EULEX monitors.

The thirty-two (32) potentially ethnically motivated incidents reported to the police station in the north and regional police station in Mitrovicë/Mitrovica resulted in twenty-nine citizens sustaining injuries, fourteen Albanians, fourteen Serbs and one Bosniak. The ethnic background of suspected perpetrators is as follows: in seven cases the suspects are Albanians, in eight cases Serbs, in one case the suspect is Bosniak whereas in sixteen cases the ethnic background of the perpetrators is unknown. With regard to the type of criminal offence, there were seven cases of violence, eight cases of attacks, five cases of damage caused to property, three cases of explosions, three cases of shootings, two cases of assault, one case of arson, one case of stabbing, one case of participation in a brawl and one case of robbery.

A total of five potentially ethnically motivated incidents were reported in the Ferizaj/Uroševac police station. The incidents resulted in three citizens sustaining injuries, two Serbs and one Ashkali. There were two cases of property damage. In two cases the suspects are Albanian whereas in the other three the suspects are unknown. Incidents include one case of violence, one attack, one explosion, one attempted murder and one case of domestic violence.

Three potentially ethnically motivated incidents were reported in Prishtinë/Priština in December 2008 and January 2009. The inci-

dents resulted in two members of the Serbian minority sustaining injuries and the third incident resulted in damage to property. In one case Kosovo Police have an Albanian suspect whereas in two other cases the suspects are still unknown. Incidents included two brawls and one case of robbery.

Finally, in Peja/Peć two potentially ethnically motivated incidents occurred. Incidents resulted in two citizens, one Ashkali and one Bosniak, sustaining injuries. In one case the suspect is Albanian whereas the perpetrator of the other criminal offence is unknown. The natures of incidents were attempted murder and arson.

“Ethnically motivated incidents have strained relations between Albanians and Serbs. Incidents always bring about a climate of insecurity which has an impact on the overall situation that prevails in the town and elsewhere. Property damage was reported in two incidents; the first one involved the property of an Albanian living in the Bošnjaka mahala, whereas the second incident occurred in the city in a restaurant owned by a Serb.”

M.M. Commander of the police station in North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 6th 2009

The vast majority of those interviewed are concerned about the level of security in North Mitrovica/Mitrovicë. They openly express their concerns and uncertainty about the current situation. They are living in an unsafe environment where there is no rule of law, where police can only fill out police reports related to incidents, including those of an interethnic nature. Citizens of North Mitrovica/Mitrovicë are not satisfied with the work of the police, complaining about the lack of transparency and public disclosure of only scant information, and hearing the all too common words: “the case is under investigation”. This is directly affecting the Serb community in particular creating negative perceptions about Kosovo Police.

“Every time there is an ethnically motivated incident, we have Veton Elshani¹² appearing on TV, saying that the case is under investigation. The Serb community needs to know the outcome of previous incidents. For example, the police investigated an incident that occurred last summer in Deçan or Istog. But we still do not know if the perpetrators were brought to justice or if justice was served in these cases.”

S.S. Serb-citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 20th 2009

12 Kosovo Police spokesperson.

The Kosovo Institutions, including the Kosovo police, apparently did not completely understand the mandate of EULEX. They expect to have EULEX police patrolling in the street, whereas, on the other hand, the EULEX officials are saying that they have only a monitoring, advising and mentoring role.

“In order to re-establish rule of law and functions of all local institutions including customs service in North Mitrovica and in northern Kosovo in general, we need to have a greater presence of EULEX police patrolling the streets together with Kosovar police.”

B.H. spokesperson of the KP-Mitrovicë/Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 28th 2009

“The mandate of EULEX police is to monitor advise and mentor the Kosovo Police force. EULEX has deployed 13 monitors to track the work of the Kosovo Police that is dealing with potentially inter-ethnic crimes in terms of complying with procedures.”

R.H. Head of Interethnic Crimes Division-EULEX
HLC-Kosovo Interview, 18 February 2009

3. Justice and Security

The Mitrovicë/Mitrovica District Court, the District Prosecutor's Office, the Municipal Court and Prosecutor's Office and the Municipal Court for minor offences have not functioned since February 20th 2008.¹³ A total of 175 personnel, including members of minority communities: 11 Serbs, six Bosniaks and one Turk, used to work in the Mitrovicë/Mitrovica District Court.¹⁴ During 2007 the court admitted a total of 2,438 new cases. From January 2008 until February 20th 2008, 363 new cases were admitted in this court.¹⁵ HLC-Kosovo estimated that access to justice and the right to a fair and timely trial were denied to more than 2,000 citizens during 2008.¹⁶

“I own property in Southern Mitrovica, an apartment which I have not been able to use since June 1999. An Albanian has destroyed my house and is now building a seven storey building. I have complained to HABITAT, but it has been rejected and my case is still unsolved. The document on the property has been falsified. I have been to trial in Mitrovica personally three times, but unfortunately from February 2008 the court isn't working.”

R.L. - Serb/Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

13 Until December 9th 2008 legal authority was held by UNMIK under UNSC Resolution 1244. UNMIK police and justice authorities held executive responsibility for the judicial system but worked with local judges and prosecutors; UNMIK during 2008 continued to transfer some reserved competencies to the Ministry of Justice, the Ministry of Internal Affairs, and the Kosovo Judicial Council until it was replaced by EULEX. The Serbian government continued to operate an unsanctioned parallel judicial system in Kosovo Serb enclaves and in majority Serb municipalities. In the mid-March 2008 protests against Kosovo's independence, Kosovo Serb protesters forced the closure of the District and Municipal courts in Mitrovicë/ Mitrovica and Municipal Courts in Leposaviq/ Leposaviq and Zubin Potok. On December 9th EULEX deployed three judges, three prosecutors, and three legal officers to the Mitrovicë/ Mitrovica District Court. US State Department – 2008 Human Rights Report: Kosovo.

14 Data from administration of the District Court of Mitrovicë/Mitrovica, HLC-Kosovo Interview of January 17th 2009.

15 Data from official report from the archive of the Mitrovicë/ Mitrovica District Court.

16 European Convention for Human Rights, article 6.

17 On February 22nd 2008, Serb Ministry of Justice took over the municipal and minor offences courts of Leposaviq/ Leposaviq and Zubin Potok/ Zubin Potok., -OSCE report, Court System in Mitrovica/ Mitrovicë, monthly report –December 2008.

Parallel structures of justice¹⁷ exercise the functions of the minor offences and municipal court. They work mainly with civil cases, such as divorce certificates, inheritance, etc. They apply Serbian legislation during their work.

“Both Serbs and Albanians are forced to address illegal institutions in order to solve their disputes. Often citizens are required to follow two court procedures - one in the north in the parallel justice structures and the other before the legitimate Kosovo courts. This happens when property is in the south and the owners are in the north or when a court dispute is between a Serb from the north and an Albanian from the south. The majority of the court staff from the Serb community that used to work for the Kosovo court system in Mitrovica is now part of the parallel court structures, which are administered by the Serbian government. Only one colleague of ours of Serb nationality refused to be part of these parallel structures.”

K. B. -President of the District Court in Mitrovica,
HLC-Kosovo Interview, January 2009.

72

“Today, the court system in Mitrovica is in a worse state than in it was in 1999. There is no real obstacle for the courts to function today. I appeal to the responsible authorities to create a political climate that would make possible the work of the court in Mitrovica. Court staff are ready to return to the court building and begin their work at any moment. Every day we lose will create greater problems.”

K. B. -President of the District Court in Mitrovica,
HLC-Kosovo Interview, January 2009.

Some Serbs, however, are at ease with the current institutional vacuum and security level in North Mitrovica/Mitrovicë and northern Kosovo in general. They are closely linked with Serbian structures in northern Kosovo and strongly believe in the Serbian government. They live their life normally and receive all services from parallel structures. Mitrovicë/Mitrovica District judicial bodies are the only institutions acceptable for them and they call on the respective authorities to re-establish the rule of law and function of the Mitrovicë/Mitrovica District Court.

“Kosovo institutions failed to build trust among the Serb community in the north. We see our protection in Belgrade and this is why we are strongly against the Kosovo institutions and independence of Kosovo. Serbs and all other minorities in the north live a normal life without problems. The international community is also to

blame for this situation and the poor relations between Albanians and Serbs in northern Kosovo. They found a good place to extend their mandate to infinity.”

V.I.-Serb-citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 20th 2009

“The people that benefit from the lack of rule of law in northern Kosovo are businessmen and smugglers, because they gain a lot from this situation. In case I need something in the southern part of Mitrovica, for example to get a document from the court or from the municipality, I do it through my friends who live there.”

I want to see courts working again. The leader of the courts in Mitrovica lives in Zvečan and he was always acceptable to the Serb community and all other communities. I don't think that getting the court functioning again will cause any troubles. On the contrary, I believe that it will make everyone feel safer.”

B.R -Serb-citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 20th 2009

The Kosovo government and EULEX are slowly making steps to restore the rule of law in Mitrovicë/Mitrovica. Currently UNMIK and EULEX judges are in the courthouse in North Mitrovica/Mitrovicë examining the backlog of cases. EULEX has started holding trial hearings in this court house on a case by case basis. The first trial hearing in the Mitrovicë/Mitrovica District Court was held on March 5th 2009¹⁸ after several attempts which drew opposition from the Serb community living in North Mitrovica/Mitrovicë. Nonetheless, EULEX calls on the Kosovo authorities to administer the courts and restore the justice system in the north in line with their mandate. EULEX has indicated that it is willing to facilitate any negotiations that may take place.

“Mitrovica is a black hole in terms of the rule of law. There is huge opposition from criminal groups that will resist restoring the rule of law in this place. In two gates in the north EULEX customs are registering export and import of goods. They are collecting revenues at both gates. We are creating solutions for legitimate work. We expect protests. Normally the criminals would oppose all this because they don't want any law and order.”

R.R- Deputy Head of the EULEX mission in Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 12th 2009

“EULEX started to work in cases that are already in the procedure one by one and thus step by step we will start to feel changes on the ground. We think that UNMIK was unsuccessful in the area of the rule of law. We strongly believe that EULEX will be more efficient in this area.”

R.M- Deputy Prime Minister of Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 4th 2009

“It is the responsibility and the job of the Kosovo government to restore justice in the Mitrovica District. EULEX is not mandated to run or administer courts. We’ve been here for three months now and have spent time and effort to make everybody understand our MMA mandate.”

R.R- Deputy Head of the EULEX mission in Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 12th 2009

4. Daily life problems

Owing to the influence of Serbia, the Serbian dinar (RSD) is used in the northern part of Kosovo. Kosovo therefore has no single monetary currency in use across the entirety of the territory. All small businesses and shops conduct their business using the Serbian dinar. This presents additional problems for the non-Serb community since they must exchange money on a daily basis in order to buy food, leaving them with the impression that they are living in a foreign country.

“I don’t know how one can say Mitrovica is a unified city when Serbian laws are in place in North Mitrovica, when people use dinars and when we cannot travel with ‘KS’ plates. That’s Serbia my friend, we don’t have to lie.”

A.F. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 23rd 2009

“If North Mitrovica is part of Kosovo why is it that we buy things with dinars not with euros? When UNDP built my house, they got the license to build in the northern part of the city, not in the south.”

B.T. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 19th 2009

Owners of businesses and shops do not pay taxes, or for water or electricity. The lack of inspection units enables business owners to avoid taxation, trade goods of unknown or even precarious origin. In this way the health and well-being of citizens is endangered.

"I used to have a restaurant in the southern part of the city from 1999 until 2008 when I opened this shop in the Bošnjačka mahala. Why did I move to the northern part of Mitrovica? Honestly speaking, the reason is that we don't pay for water, electricity. We don't pay taxes, therefore it's easier to work here than in the southern part."

H.M.- Bosnian- Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

The issue of vehicle insurance is another problem that all drivers travelling to northern Kosovo face. Because Serbian laws apply in the north, drivers from the south, who may already have a driving insurance policy issued in accordance with Kosovo laws, must obtain driving insurance from Serb insurance companies. Citizens in the north register their vehicles in the parallel vehicle registration office under the competence of the Serbian Ministry of Interior in North Mitrovica/Mitrovicë. Insurance is provided by Serb insurance companies which are registered and apply Serbian legislation.

"All Serb citizens as well as others who live in northern Kosovo insure their vehicles at the car insurance companies which work in northern Kosovo. Registration is completed at the office of the Serbian Ministry of Interior in Mitrovica for registration of vehicles. This is legal and has been functioning since 1999. Insurance can be made at AMSJ (Auto Moto Savez Jugoslavije), DUNAV Insurance Company, DELTA Insurance Company, NOVI GRAM and other firms. All these insurance companies operate legally and have their offices throughout northern Kosovo. People may register here their vehicles with Serb plates PR for Prishtina, UR-Ferizaj, PZ-Prizren, PE- Peja, DJ- Gjakova and GL- Gjilan, and these plates are valid for Serbia, Montenegro and Kosovo."

B.R.-Serb-citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 25th 2009

5. Consequence of the institutional vacuum in North Mitrovica/Mitrovicë

The institutional vacuum has created a safe haven for criminals to expand their illegal activities. They operate freely; they are involved in illegal trade and smuggling, competing with each other. They instil fear among all citizens that live here. Clashes between these groups and their collaborators escalate into broader violence without any consideration for citizens, who are caught in the middle.

On December 30th, two Albanian youths from South Mitrovicë/Mitrovica stabbed a 16-year-old Serb in North Mitrovica/Mitrovicë during a confrontation with Serb youths. The two Albanians fled to the southern part of the city where they were arrested by police. In the hours after this incident, interethnic violence erupted in three multiethnic communities in North Mitrovica/Mitrovicë. This violence included automatic weapons fire, physical attacks, vandalism of cars, and arson. During the violence, an Albanian man was shot. In response to the situation, KFOR, EULEX police, and KPS sealed the bridge over the Ibar River that separates the northern and southern parts of the divided city. After approximately two hours, conditions returned to normal. Police and prosecutors were investigating the incidents at year's end.¹⁹ Members of all communities: Serbs, Albanians, Bosniaks, Roma, Ashkali and Egyptians express their concerns and frustrations about the prevailing situation in North Mitrovica/Mitrovicë. They call on the Kosovo government and other authorities to intervene urgently and restore the rule of law. They demand the removal of criminals from northern Kosovo and a visible improvement in the security situation. Many are afraid to sleep in their beds.

"Today, the Serb community in North Mitrovica is subject to different kinds of pressure. Some forms of pressure are primarily political in nature, because Serbs employed in parallel structure are under pressure to boycott the Kosovo institutions. Another form of pressure is the threats of a criminal nature coming from organized criminal gangs that operate freely in North Mitrovica and in northern Kosovo in general."

M.A- Serb-citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 20th 2009

"As a citizen of Kosovo I want the government to guarantee peace and security for all its citizens, extend its authority throughout Kosovo, and not leave the northern part of Kosovo in the hands of criminals and allow them to rule this territory. I cannot go to North Mitrovica driving my car with 'KS' plates so whenever I have to go there I must remove the plates and drive without them... There are no members of the Serbian police and army in uniform in North Mitrovica, but other parallel structures are doing everything, they appear publicly on TV and other media. You get the feeling you are in Serbia, Serbian laws apply here, the customs are not working, the judiciary is not functioning... nothing is in place."

H.M.- Bosniak- Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

"After the last incident I am hearing from my Serb customers that they have problems with their fellow countryman, they intimidate ordinary people (parallel structures) asking them not to buy in the shops of Bosnian Neighbourhood. Serb citizens are victims of Serb authorities who manipulate them."

H.M.- Bosniak- Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

Even though the government continuously calls upon the citizens of northern Kosovo to remain patient and work together toward creating a climate of tolerance and understanding it does very little in practice to make it happen. Issues in connection with property rights present unresolved problem for Albanians and Serbs living in Mitrovicë/Mitovica.

"I own property in the southern part of Mitrovica, in Ramiz Sadiku street. It's an apartment of 72 square meters which I have been unable to use since June 1999. In order to solve my problem I have met with the mayor of the municipality, Bajram Rexhepi, and talked to the Board of Directors in the southern part of the city, complaining to them for usurping my property. There is a Serb Municipal Assembly in North Mitrovica led by the Serbian Radical Party; I went there several times to meet Mr. Zh. T. to whom I complained about my property problems, but unfortunately my efforts were all in vain. A big heist is taking place in North Mitrovica; apartments that were built by the Republic of Serbia are handed out without any criteria. There is stealing everywhere. I can offer proof to the government of Kosova about robberies, manipulations and falsifications that are happening in North Mitrovica. I would rather go to Prishtina than North Mitrovica, but it is not up to me, politics is involved and politicians decide in our name."

R.L.- Serb/Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

At the time when Kosovo government and UNMIK encourage and promote the return process, guaranteeing the property rights, the paradox is that an Albanian farmer in the village of Kroi i Vitakut is denied the right to rebuild and enjoy his home by UNMIK.²⁰

"After the incident which occurred following my efforts to rebuild my house at the Kroi i Vitakut neighbourhood in North Mitrovica, all the work to rebuild my house was stopped whereas members of KFOR and UNMIK did not allow me to reconstruct my hou-

20 Incident occurred before December 2009 when UNMIK transferred its competences to EULEX. At the time of incident, Kosovo government and UNMIK were the competent authorities for coordination of the return process.

se because, according to them, my work upsets the Serbs. ...Even though the prime minister promised publicly that the government of Kosovo will help me in my effort to reconstruct the house with 10000 euro as a support for Albanians to return to their hearths, 37 days after this promise no money has been given to me or sent to my bank account”

A.K. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 21st 2009

“Politicians claim Kosovo is unified. If so, why don’t I, a citizen of Kosovo, have the right to return, to repair my house and to live there? Why are KFOR and the police not allowing me to rebuild my house?... Am I asking too much? Or is this because of the political will of someone who is governing Kosovo illegally? I was hoping that the government of Kosovo will do something more regarding the problem of North Mitrovica, but it looks like the speeches they made were hot air for the election campaign. Promises of help and the extension of authority throughout the territory of Kosovo remained just empty words. I don’t expect EULEX will do anything more than UNMIK, they’re all the same. ...I am not seeking mercy, instead, as a citizen of Kosovo, I’m seeking my basic right, the right to live in my house, this is my only plea I have for the government of Kosovo.”

A.K. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 21st 2009

Access to property is not the only problem that Albanians in the north of Kosovo face. They have security problems and difficulties receiving services from local institutions. They feel forgotten by Kosovar institutions and their future is unclear.

“All structures of the Serbian government are functioning in Northern part of Mitrovica, Serbian laws apply there, as well as the Serbian police, judiciary, education, health system, etc. The municipal assembly along with all municipal bodies are functioning in North Mitrovica, and they are under the authority of Belgrade not Prishtina”

B.T. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 19th 2009

“Albanians living in northern Kosovo, and North Mitrovica in particular, fear that the prime minister of Kosovo has already given

up on efforts to solve the problem. They fear that, in a way, Kosovo's leaders have sold Mitrovica and that's why we have this chaotic situation now."

V.I. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview February 13th 2009

"I would like the government of Kosovo to get engaged in efforts towards finding a solution for us, Albanians, who live in the northern part of the city, to guarantee our safety, better living conditions, or tell us to surrender, sell all our properties and abandon North Mitrovica. The Serbian government has invested millions in buying Albanian properties, buildings are being built for Serbs in many neighbourhoods in the north, while our government is claiming and applauding itself that Kosovo is unified, but unfortunately Kosovo is divided. Government representatives visit Mitrovica only to gain political points, or before elections."

A.F. Albanian citizen-North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, January 19th 2009

Apart from the direct support which the Serbian government provides to the parallel structures it has been engaged in an intensive negative media campaign²¹ concerning relations between Albanians and Serbs. Media outlets in northern Kosovo often provide biased information and operate in the service of daily politics. They do not broadcast programmes that are of concern to the citizens. In this way, the right to access information and to receive information about the developments in their place of living is violated.

"The Serb community scrutinizes all political developments and life in Kosovo in general through the media. I must say that the majority of media outlets are very negative. There are legal obligations and plans to establish a national TV channel in the Serb language, and I hope the media will play its essential role of being at the service of the public. Right now, all media in the north are politicized, and they advocate politics more than politicians themselves."

S.S- Serb- citizen/North Mitrovica
HLC- Interview, February 20th 2009

"I think that the biggest evil for people comes from politicians and political parties, which are doing all they can to divide peo-

21 <http://www.rts.rs/page/search/ci.html?lang=ci&searchText=Kosovo+i+metohija+>, <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=108639&q=Kosovo+i+Metohija>

ple. Interethnic problems divide people. I want the government of Kosovo to arrest Serb gangs which operate in the northern part of Kosovo, and, of course, Albanians who cooperate with them. Safety is a very important issue which affects the overall climate of how people live together. Ethnically motivated incidents segregate people. An Albanian threw a hand grenade in my son's café in 2005... It had an immediate impact on the overall situation in the city.

R.L.- Serb/Citizen/North Mitrovica
HLC-Kosovo Interview, February 4th 2009

Kosovo government officials claim that they are not satisfied with the existing situation in North Mitrovica/Mitrovicë and northern Kosovo in general. The government thinks that many factors should be taken into consideration before they undertake any action aiming to improve the situation. They also claim that they are not in a position to take any decision or do anything without the support of the international community, primarily EULEX. According to the Kosovo government officials, the awareness and ability of the Serb community to understand the new circumstances in Kosovo after the declaration of independence is a pre-requisite to improve their situation for the better. Government officials think the decentralisation process offers a good opportunity to include ethnic communities in the decision making process and to participate as an integral part of the institutions of Kosovo.

“The situation in Mitrovica and in northern Kosovo it is not how we want it to be. There are small changes for the better that have begun in Mitrovica. The decentralization process is meant to ensure high standards for communities, especially for the Serb community. We cannot have a successful decentralization process if Kosovo Serbs do not cooperate with the government. Decentralization requires readiness and loyalty from the Serb community in Kosovo.”

R.M- Deputy Prime Minister of Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 4th 2009

EULEX is still not fully operational Kosovo-wide. The First challenge with which EULEX was faced was establishing its presence across Kosovo including at two border crossing gates in the north. On February 19th 2008, ethnic Serb protestors from

Kosovo and Serbia attacked the Gate 1 and Gate 31 border crossings between Kosovo and Serbia in protest of the independence declaration. After the protestors departed, KFOR units regained control of the gates and closed them to border crossings for 24 hours. On February 20th 2008, the authorities reopened the gates without the presence of customs officers, but with UNMIK, KFOR, and the KPS present. By the end of 2008 EULEX customs officers had begun performing limited customs duties at those sites.²² EULEX officials are of the opinion that EULEX engagement in Mitrovicë/Mitrovica differs from other places in Kosovo. They admit that currently they exercise more executive powers in Mitrovicë/Mitrovica than was initially planned within their mentoring, monitoring and advising (MMA) mandate but they are confident that this situation will change smoothly as the circumstances change and time passes. According to senior EULEX officials, the Kosovo government should take decisions and undertake steps to restore justice in the Mitrovicë/Mitrovica District.

22 US State Department –
2008 Human Rights Report:
Kosovo

“First, EULEX is still not fully operational; we need an additional few weeks to achieve that. UNMIK switched off, and transferred all competences to EULEX last December. Two gates in the north presented a particular challenge for EULEX to ensure our presence there. The main attempt is to show that EULEX is physically present at customs, border police and ordinary police.”

R.R- Deputy Head of the EULEX mission in Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 12th 2009

From the point of view of the Kosovo government and EULEX, Belgrade’s influence the parallel structures and criminal activity in the North are a major problem. Both parties consider that resolving the problem of expanding the powers of the Kosovo institutions there will take time and effort – in essence, a long process.

“Belgrade has huge influence in the north. How to get there given the presence of criminality? We have the willingness of the citizens of Kosovo, the government and the international community, competing influences, reflection of the domestic Serb politics, and the criminal element. Isolation of the people in the north is happening; they don’t feel part of Kosovo or Serbia. Civil society is an excellent resource and needs to play a major role in this process. I don’t see a speedy solution for Mitrovica. Solving problems the-

re requires a long process. Kosovo needs to be an attractive place for everybody. Stopping the criminality is the first thing and everything else will come to place.”

R.R- Deputy Head of the EULEX mission in Kosovo
HLC-Kosovo Interview, March 12th 2009

Recommendations

23 Point (3) of the article 58 (state responsibilities) of the chapter III -Kosovo Constitution “ The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who may be subject to threats or acts of discrimination, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity”.

- HLC Kosovo requests from Kosovo government and respective authorities to ensure implementation of the point (3)²³ of the article 58 (state responsibilities) of the chapter III -Kosovo Constitution and points (3.2) and (3.5)²⁴ of the article 3 of the Law on Protection and Promotion of the rights of communities and their members in Kosovo and thus provide safety and security for all citizens of Kosovo.

82

24 Points (3.2) and (3.5) of the article 3, Law on Protection and Promotion of the Rights of Communities and their Members in Kosovo “The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who are subject to threats or acts of intimidation, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity. The competent bodies shall prosecute, as provided by law, those engaging in such threats or acts described in this paragraph.”

- HLC-Kosovo calls on the Kosovo government and EULEX to work together and urgently restore the rule of law in Mitrovicë/Mitrovisa.

- The Kosovo government should work toward expanding its institutional powers in Northern Kosovo and thus enable proper functioning of all institutions providing the basis for normal life. Inclusion of communities and especially the Serb community that lives in this part of Kosovo is of essential importance for this process. EULEX support in this process is crucial.

“(3.5) The Republic of Kosovo shall protect the freedom of movement and safety and security of members of communities throughout the country.”

- The Kosovo government and Judiciary should work seriously to enable all citizens of Kosovo to enjoy property rights as fundamental guarantees of a democratic society.

- The Kosovo government should work toward direct integration of communities, especially of the Serb community in all institutions of Kosovo. The Kosovo government should undertake all the necessary measures to provide equal social economic opportunities for all minority communities in Kosovo.

- The Kosovo government should draft strategies that would provide solutions for the integration of Serb parallel structures that are controlled by the government of Serbia to become part of the Kosovo institutions and supervised by Kosovo government.

Legal Framework

Constitution of the Republic of Kosovo

Chapter III Rights of Communities and Their Members

Article 57 [General Principles]

1. Inhabitants belonging to the same national or ethnic, linguistic, or religious group traditionally present on the territory of the Republic of Kosovo (Communities) shall have specific rights as set forth in this Constitution in addition to the human rights and fundamental freedoms provided in chapter II of this Constitution.
2. Every member of a community shall have the right to freely choose to be treated or not to be treated as such and no discrimination shall result from this choice or from the exercise of the rights that are connected to that choice.
3. Members of Communities shall have the right to freely express, foster and develop their identity and community attributes.
4. The exercise of these rights shall carry with it duties and responsibilities to act in accordance with the law of the Republic of Kosovo and shall not violate the rights of others.

Article 58 [Responsibilities of the State]

1. The Republic of Kosovo ensures appropriate conditions enabling communities, and their members to preserve, protect and develop their identities. The government shall particularly support cultural initiatives from communities and their members, including through financial assistance.
2. The Republic of Kosovo shall promote a spirit of tolerance, dialogue and support reconciliation among communities and respect the standards set forth in the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities and the European Charter for Regional or Minority Languages.
3. The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who may be subject to threats or acts of discrimination, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity.
4. The Republic of Kosovo shall adopt adequate measures as may be necessary to promote, in all areas of economic, social, political and cultural life, full and effective equality among members

of communities. Such measures shall not be considered to be an act of discrimination.

5. The Republic of Kosovo shall promote the preservation of the cultural and religious heritage of all communities as an integral part of the heritage of Kosovo. The Republic of Kosovo shall have a special duty to ensure an effective protection of the entirety of sites and monuments of cultural and religious significance to the communities.
6. The Republic of Kosovo shall take effective actions against all those undermining the enjoyment of the rights of members of Communities. The Republic of Kosovo shall refrain from policies or practices aimed at assimilation of persons belonging to Communities against their will, and shall protect these persons from any action aimed at such assimilation.
7. The Republic of Kosovo ensures, on a non-discriminatory basis, that all communities and their members may exercise their rights specified in this Constitution.

Article 59 [Rights of Communities and their Members]

Members of communities shall have the right, individually or in community, to:

- (1) express, maintain and develop their culture and preserve the essential elements of their identity, namely their religion, language, traditions and culture;
- (2) receive public education in one of the official languages of the Republic of Kosovo of their choice at all levels;
- (3) receive pre-school, primary and secondary public education, in their own language to the extent prescribed by law, with the thresholds for establishing specific classes or schools for this purpose being lower than normally stipulated for educational institutions;
- (4) establish and manage their own private educational and training establishments for which public financial assistance may be granted, in accordance with the law and international standards;
- (5) use their language and alphabet freely in private and in public;
- (6) Use their language and alphabet in their relations with the municipal authorities or local offices of central authorities in areas where they represent a sufficient share of the population in accordance with the law. The costs incurred by the use of an interpreter or a translator shall be borne by the competent authorities;

- (7) use and display community symbols, in accordance with the law and international standards;
- (8) have personal names registered in their original form and in the script of their language as well as revert to original names that have been changed by force;
- (9) have local names, street names and other topographical indications which reflect and are sensitive to the multi-ethnic and multi-linguistic character of the area at issue;
- (10) have guaranteed access to, and special representation in, public broadcast media as well as programming in their language, in accordance with the law and international standards;
- (11) to create and use their own media, including to provide information in their language through, among others, daily newspapers and wire services and the use of a reserved number of frequencies for electronic media in accordance with the law and international standards. The Republic of Kosovo shall take all measures necessary to secure an international frequency plan to allow the Kosovo Serb Community access to a licensed Kosovo-wide independent Serb language television channel;
- (12) enjoy unhindered contacts among themselves within the Republic of Kosovo and establish and maintain free and peaceful contacts with persons in any State, in particular those with whom they share an ethnic, cultural, linguistic or religious identity, or a common cultural heritage, in accordance with the law and international standards;
- (13) enjoy unhindered contacts with, and participate without discrimination in the activities of local, regional and international non-governmental organizations;
- (14) establish associations for culture, art, science and education as well as scholarly and other associations for the expression, fostering and development of their identity.

Article 60 [Consultative Council for Communities]

1. A Consultative Council for Communities acts under the authority of the President of the Republic of Kosovo in which all Communities shall be represented.
2. The Consultative Council for Communities shall be composed, among others, of representatives of associations of Communities.
3. The mandate of the Consultative Council for Communities shall:

- (1) provide a mechanism for regular exchange between the Communities and the government of Kosovo.
- (2) afford to the Communities the opportunity to comment at an early stage on legislative or policy initiatives that may be prepared by the government, to suggest such initiatives, and to seek to have their views incorporated in the relevant projects and programs.
- (3) have any other responsibilities and functions as provided in accordance with law.

**Article 61 [Representation in Public Institutions
Employment]**

Communities and their members shall be entitled to equitable representation in employment in public bodies and publicly owned enterprises at all levels, including in particular in the police service in areas inhabited by the respective Community, while respecting the rules concerning competence and integrity that govern public administration.

**Article 62 [Representation in the Institutions of Local
Government]**

1. In municipalities where at least ten per cent (10%) of the residents belong to Communities not in the majority in those municipalities, a post of Vice President of the Municipal Assembly for Communities shall be reserved for a representative of these communities.
2. The position of Vice President shall be held by the non-majority candidate who received the most votes on the open list of candidates for election to the Municipal Assembly.
3. The Vice President for Communities shall promote inter-Community dialogue and serve as formal focal point for addressing non-majority Communities' concerns and interests in meetings of the Assembly and its work. The Vice President shall also be responsible for reviewing claims by Communities or their members that the acts or decisions of the Municipal Assembly violate their constitutionally guaranteed rights. The Vice President shall refer such matters to the Municipal Assembly for its reconsideration of the act or decision.
4. In the event the Municipal Assembly chooses not to reconsider its act or decision, or the Vice President deems the result, upon reconsideration, to still present a violation of a constitutionally guaranteed right, the Vice President may submit the matter

directly to the Constitutional Court, which may decide whether or not to accept the matter for review.

5. In these municipalities, representation for non-majority Communities in the Republic of Kosovo in the municipal executive body is guaranteed.

Law on the protection and Promotion of the Rights of Communities and their Members in Kosovo

Article 3 (Full and effective quality)

- 3.1 The Republic of Kosovo shall promote a spirit of peace, tolerance, inter-cultural and inter-religious dialogue, and support reconciliation between communities. The standards set forth in this law, in the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities, and in other relevant instruments shall be respected in order to achieve full and effective equality of all the people of Kosovo.
- 3.2 The Republic of Kosovo shall take all necessary measures to protect persons who are subject to threats or acts of intimidation, hostility or violence as a result of their national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity. The competent bodies shall prosecute, as provided by law, those engaging in such threats or acts described in this paragraph.
- 3.3 All forms of discrimination, direct or indirect, on account of national, ethnic, cultural, linguistic or religious identity are prohibited. In accordance with the law, the Republic of Kosovo shall ensure that all members of communities fully enjoy their fundamental rights and shall take special measures to remedy any situation where these persons are excluded from equal exercise of these rights.
- 3.4 The Republic of Kosovo shall take such affirmative measures as may be necessary to promote full and effective equality in all areas of economic, social, political and cultural life, including education, media, health and other public services. Such action shall be offered equally to all communities and their members based solely on need.
- 3.5 The Republic of Kosovo shall protect the freedom of movement and safety and security of members of communities throughout the country.

